

Katedra: Katedra filosofie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk - Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

VYBRANÉ MEGALITICKÉ STAVBY NA
ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

CHOSEN MEGALITIC OBJECTS IN THE
CZECH REPUBLIC

Bakalářská práce: 11-FP-KFL-059

Autor:

Zuzana ANDEROVÁ

Lanšperská 110

562 06 Ústí nad Orlicí

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Lud'ka Hrabáková, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
67	0	0	1	116	1 (75 fotografií)

V Liberci dne: 17. 4. 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Vybrané megalitické stavby na území České republiky
Jméno a příjmení autora: Zuzana Anderová
Osobní číslo: P08000461

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 17. 4. 2011

Zuzana Anderová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Ludce Hrabákové, Ph.D. za ochotu, trpělivost a cenné rady při psaní této práce. Zároveň bych chtěla poděkovat Martinu Fričovi, který mi pomohl při získání fotografických materiálů k této práci. Také chci poděkovat lidem, kteří se tématem megalitických staveb zabývají a tím mi pomohli s utříbením zjištěných informací a s fotografickou dokumentací.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o megalitických stavbách nalézajících se na území České republiky. První část práce se zabývá megalitickými památkami z obecného hlediska, snaží se popsat, kdo a z jakého důvodu mohl stavět tyto stavby. Popisuje také mytologickou stránku megalitů a techniku jejich staveb. Informuje o důležitých nalezištích v Evropě i ve světě. Druhá část práce seznamuje s jednotlivými typy staveb a prezentuje je na konkrétních místech v České republice. Tyto lokality jsou popsány nejen historicky, ale také na základě pověstí. Dokumentovány jsou také jejich geologické složení či výsledky měření, která u některých staveb probíhala. Poslední část ukazuje sporné případy kamenných struktur, u kterých se předpokládá s určitým lidským přičiněním, a ukazuje také současnou českou společnost a její vztah k megalitickým stavbám, což dokládá pomocí tzv. pseudomegalitických staveb, které se nově vztyčují. Zároveň jsou všechny megalitické stavby zobrazeny na přiložených fotografiích.

KLÍČOVÁ SLOVA

Megality

Mytologie

Technika stavby

Světová naleziště

Historie zkoumání v České republice

Typy staveb

Přírodní stavby

Pseudomegality

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with megalithic objects which are situated in the territory of the Czech Republic. The first part deals with the megalithic monuments in general terms, it describes who and why could build these buildings. It also describes the mythological aspects of the megaliths and their construction techniques. It informs of the important deposits in Europe and the world. The second part introduces the different types of these buildings and presents them to specific locations in the Czech Republic. These locations are described not only historically but also on the basis of rumours. There are also documented their geological composition or the results of measurements, which were carried out in some objects. The last part shows the disputable cases of stone structures, which are expected with some human effort. It shows the current Czech society and its relation to the megalithic objects, which is supported with so-called pseudo megalithic objects being newly erected. Together all the megalithic objects are shown in the attached photographs.

KEY WORDS

Megaliths

Mythology

Construction technique

World deposits

Research history in the Czech Republic

Types of objects

Natural objects

Pseudomegaliths

OBSAH

1 Úvod.....	9
2 Megalitické památky.....	11
2.1 Původ a důvody ke stavbě.....	11
2.2 Tvůrci staveb.....	11
2.3 Mytologie.....	13
2.4 Účely kamenů.....	14
2.5 Technika stavby megalitů.....	15
2.6 Evropská naleziště.....	17
2.6.1 Anglie.....	17
2.6.2 Francie.....	18
2.6.3 Irsko.....	19
2.6.4 Další evropské megality	20
2.7 Světová naleziště	21
3 Rozdělení megalitických staveb.....	22
3.1 Zkoumání megalitů v České republice.....	22
3.2 Menhir.....	23
3.2.1 Klobuky.....	24
3.2.2 Drahomysl.....	26
3.2.3 Družec.....	27
3.2.4 Jemníky.....	28
3.2.5 Horoměřice.....	28
3.2.6 Slavětín.....	29
3.2.7 Orasice.....	29
3.2.8 Rakovník.....	30
3.2.9 Praha – Chabry.....	31
3.2.10 Praha – Vyšehrad.....	31
3.2.11 Sousedovice.....	34
3.3 Kromlech.....	34
3.3.1 Hředle.....	35
3.3.2 Cehnice.....	35
3.3.3 Rovná.....	36
3.4 Trilit.....	36
3.4.1 Čeladná.....	36
3.5 Dolmen.....	38
3.5.1 Vrkoslavice.....	38
3.5.2 Smiradice.....	40
3.5.3 Myslkov.....	41
3.6 Kamenné řady.....	41
3.6.1 Kounov.....	41
3.6.2 Něčemice.....	43
3.6.3 Kluček.....	44

4 Přírodní kamenné stavby a pseudomegality	45
4.1 Viklan.....	45
4.1.1 Kadov.....	45
4.1.2 Petrovice.....	47
4.1.3 Plešivec.....	48
4.2 Kamenné (obětní) misky.....	49
4.2.1 Jablonec nad Nisou.....	49
4.2.2 Jiné kamenné mísy.....	50
4.3 Pseudomegalitické stavby novověku.....	51
5 Závěr.....	53
6 Vysvětlivky.....	55
7 Seznam literatury.....	57
7.1 Internetové zdroje.....	57
7.1.1 Internetové odkazy.....	57
7.1.2 Wikipedie.....	59
7.2 Knížní publikace.....	61
7.3 Seriálové publikace.....	62
7.4 Zdroje vyobrazení v příloze.....	62

1 ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o megalitických stavbách, které se nachází na území České republiky. Zaměřuje se na popis jednotlivých typů kamenných staveb a jejich prezentace na konkrétních místech v České republice.

V práci se očekává shromažďování informací o megalitických stavbách, nejen z historického hlediska, ale také z pohledu lidových pověstí, které vysvětlují vznik kamene či jeho název. Zároveň je v práci popsáno, kdo mohl být tvůrcem těchto staveb a jaké k tomu byly potřeba prostředky, což je dokázáno s pomocí moderních pokusů.

Téma megalitických staveb bylo vybráno z důvodu mého soukromého zájmu. Dříve se tento zájem orientoval pouze na megality ve Velké Británii, Irsku nebo Francii. V dnešní době je však možné vidět častěji novodobé megalitické stavby než ty původní, proto jsem se rozhodla zjistit o původních megalitech více. Tím sem získala inspiraci i pro hledání spojitostí mezi původními a novodobými megality, zvláště v České republice. Protože jsem netušila, jak je zde toto téma rozšířené, byla jsem překvapená širokou škálou publikací a především zájemců o danou problematiku. Zároveň mi téma bylo bližší i díky víře, že v sobě tyto kamenné stavby drží skrytou sílu, což je doloženo současnými zkušenostmi některých osob s silnějším vnímáním této energie. Tato skutečnost je velmi individuální a nelze ji vědecky objasnit, proto se jí v práci nevěnuji.

Práce je rozdělena na tři hlavní kapitoly. První z nich se zabývá megalitickou problematikou z obecného hlediska, zjišťuje, kdo mohl být tvůrcem těchto staveb a jak je stavěl. Také se zde popisují mytologické souvislosti se vznikem kamenů či jejich názvy. Ve stručnosti jsou přiblíženy evropské a světové lokality s výskytem megalitů.

Druhá část je zaměřena na megalitické stavby v České republice. Kamenné stavby jsou rozdělené podle jednotlivých typů staveb. Výběr těchto staveb byl určen především výskytem informací. Přestože se v České republice vyskytuje mnoho těchto kamenných staveb, jen některé byly zdokumentovány tak, aby byly popsány v některých publikacích. Bohužel jsou některé stavby popsány, ale v dnešní době již neexistují kvůli lidské činnosti. Proto některé

stavby nejsou v práci zmíněny, jelikož se o nich naleznou pouze informace o umístění a případném zničení.

Třetí část pak pojednává nejprve o sporných lokalitách, kde jsou kamenné stavby přírodního původu, ale často vzniklé s určitým lidským přičiněním. Druhotně se jedná o současném zájmu české společnosti a jejím vztahu ke kamenným stavbám. Zde se nachází pouze výčet nejzajímavějších lokalit v České republice, kde se nachází moderní umění zobrazující novodobé megalitické stavby. Tyto lokality byly vybrány díky jejich umístění v hlavním městě Praha, v blízkosti Liberce či lokality se specifickým typem kamenných staveb.

2 MEGALITICKÉ PAMÁTKY

2.1 PŮVOD A DŮVODY KE STAVBĚ

Megalitické památky, často označované jako megality, jsou nejstarší dochované stavby z kamene z období neolitu, paleolitu a starší doby bronzové.^{1,2} Jedná se o hrubě opracovaný kámen různé velikosti, někdy je takových kamenů více.

Název megalit vznikl z řeckého *megos* (velký) a *lithos* (kámen). Účel těchto kamenů je neznámý, teorie se velmi liší. Nejčastěji se mluví o kultovních objektech, astronomických observatořích nebo kalendářním systému. U některých megalitů byly nalezeny kosterní pozůstatky, mohlo se tedy uvažovat i o pohřebním místu. Dnešní badatelé se domnívají, že pravěcí lidé měli znalosti o umístění energetických čar, a proto na tato místa byly umisťovány kameny, aby se v nich tato pozitivní energie soustředila.³

Megalitické stavby se rozdělují na několik druhů. Hlavním a nejjednodušším je menhir, osamoceně vztyčený kámen. Tyto menhiry pak tvoří různé skupiny, například kromlechy, kruhově uspořádané menhiry. Dalším typem uspořádání jsou řady, většinou rovnoběžně postavené. Jinou megalitickou stavbou je pak dolmen, sestava kamenů připomínající písmeno π .⁴

2.2 TVŮRCI STAVEB

Přestože byly megality postaveny dávno před kulturou Keltů, využívali některé stavby ke svým obřadům. Je pravděpodobné, že vybrat konkrétní kameny bylo úkolem keltských kněží, druidů. Kameny stály v oblasti, kde mohly plnit astronomickou a kalendářní funkci, možná se zde nacházely i energetické body.⁵

¹ Megalit. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Megalit>>

² Bauerová, A. Keltové v Čechách: Průvodce po památkách keltské kultury. s. 101.

³ Tamtéž. s. 101.

⁴ Tamtéž. s. 102.

⁵ Dudek, K. Otazníky z kamene. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://eldar.cz/archeoas/stripky/7.html>>

Podle informací byli tvůrci megalitů Ligurové, kteří obývali oblast severozápadní starověké Itálie.⁶ Tento kmen byl původu předindoevropského, zcela odlišného od Keltů. Během doby se z Ligurů stali bojovní loupežníci a v krajinách, kam se dostali, se mísili s keltským etnikem a později se vlivem Římské říše polatinštili.⁷

Ani Ligurové však nemohli postavit všechny megalitické stavby. Ty se nachází na všech kontinentech. V době, kdy byly vztyčeny kameny, nebylo snadné cestovat z jedné části země do jiné. Zároveň neexistovaly přístroje k přenosu informací, a přesto jsou megality podobně postavené na celém světě.

Podle ruského specialisty na starověké kultury V. J. Brjusova byla možnost, že na Zemi žila vyspělá civilizace se znalostmi z kultury a vědy. Ta prý mohla učit své znalosti Babyloňany, Egypťany, Řeky i Římany.⁸

Často se za budovatele megalitických staveb považují kultury ve Středomoří. To se ovšem neshoduje daty. Z výzkumů je zřejmé, že první megality vznikaly během 6. a 5. tisíciletí př. n. l. Na rozdíl od megalitů, například sumerské chrámy a hrobky byly postaveny o skoro 3000 let později. Podobné to je s pyramidami v Egyptě nebo s Knósským palácem.⁹

Jediné, co je možné o tvůrcích tvrdit, jsou jejich znalosti a dovednosti. Většina megalitů se nachází poblíž moře, což dokazuje, že se megalitický člověk usazoval v těchto oblastech. Výjimkou jsou pak české nálezy, kde byla sídla tvůrců poblíž velkých řek jako Vltava, Ohře, Otava nebo Labe. Na vzdáleném Kavkaze se megality nacházejí v lesích a horách. Zajímavou teorií je, že megalitičtí lidé byli nebojovní, dokazuje se to nulovým výskytem zbraní u kamenů. Tím je možné vysvětlit, proč tato kultura zmizela bez jakýchkoliv stop, a to pravděpodobně díky válečným útokům cizích kultur.

Většina megalitických kultur má společné stopy matriarchátu, kultu bohyně-matky. Jiným znakem těchto kultur je spojitost s náboženskými kulty Slunce, Měsíce a hvězd. Kameny jsou orientovány podle světových stran, proto je možné najít souvislost s hvězdnou

⁶ Hypotézy o megalitických památkách. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/hypot.htm>>

⁷ Ottův slovník naučný. heslo Liguria. s. 1065.

⁸ Svoboda, K. Tajemné megality - svědkové doby kamenné. s. 25.

⁹ Tamtéž. s. 26.

oblohou. Je zřejmé, že lidé měli velmi dobrou představu o čase (rovnodennosti, pohyby Slunce, Měsíce a hvězd). Na spoustě kamenů je možné najít znaky Slunce a Měsíce. Protože megality byly na místě, kde se uctívalo Slunce, odpovídá i jejich uspořádání jistým časovým zákonitostem (například letní slunovrat).¹⁰

Také bylo nutné, aby megalitičtí lidé měli dostatečné znalosti z matematiky, geometrie nebo astronomie. Tito lidé měli takové znalosti, aby byli schopní dopravit, ale především vztyčit mnohatunové kvádry kamenů.¹¹

2.3 MYTOLOGIE

Zajímavou otázkou může být vznik megalitů, konkrétně jak byly megality postaveny. Jedná se přece o veliké a těžké kusy kamenů, mnohdy i desítky tun. K jejich postavení bylo třeba, aby měly národy potřebné znalosti v mechanice. Podle informací z *Místa působení* bylo nutné, aby se stavby účastnili i lidé s nadpřirozenými schopnostmi. Proto vznikaly mýty o obrech v Irsku, o palestinských obrech i o velkých bytostech dávných časů.¹²

V pověstech o francouzských Keltech najdeme jména Gargantua a Isor, o kterých se traduje, že byli velkého vzrůstu. Jejich jména se proloupla do zeměpisných názvů, tak vznikly například názvy české řeky Jizery a bavorské řeky Isar. Podobných míst bychom našli v České republice více. Isor však neukazuje na jednu osobu, ale je tím myšleno obecné označení obrů a míst, kde žili. S místy je spojena i druidská mytologie, protože většinou odkazují k jménům nebo obrům samotným.

Nejen v Evropě, ale i ve světě se najdou zmínky o obrech. Lépe to je možné ukázat na názvech českých obydlí. Místa jako Obrovo hradiště, Obřany nebo Obrnice souvisí s některými pohádkami a pověstmi. Spojitost s obry mají i vrchy Plešivec, Dvorce a Pustý vrch v Brdech. Na některých místech se prý objevovaly megalitické řady, dodnes bohužel nezachované. V západních Čechách se nachází lesní komplex (součást přírodního parku Horní Střela). Zde se objevuje řada kamenných sestav, z nichž některé jsou zcela jistě přírodního původu, u jiných je pravděpodobně původ jiný. Na tomto místě jsou megality jako kamenné

¹⁰ Svoboda, K. Tajemné megality - svědkové doby kamenné. s. 27-28.

¹¹ Tamtéž. s. 28.

¹² Kozák, P. Místa působení, str. 69.

řady, trojboká pyramida, dolmen a obětní kámen na vrcholu skály. Většina kamenů má oblé nebo kulové tvary, podle některých jsou tyto tvary způsobené posuvem ledovce. Posuv ledovce by však nedokázal seřadit kameny do přímek nebo by je nedokázal postavit na sebe. K tomu by bylo třeba osoby o výšce 3 až 5 metrů, které by tak měly práci s kameny usnadněnou. Vznik dolmenů se datuje do poslední doby ledové, kdy žili Cromagnonci a ti podle archeologických nálezů tak velcí nebyli. Proto se nabízí otázka, kdo postavil například Žihelský dolmen.¹³ Teorie, že megalitické kameny postavili lidé z rodu obrů, přišla již před osmi sty lety od dánského historika jménem Saxo Grammaticus.¹⁴

Zajímavá informace se však nachází také v Bibli. Zde se objevuje text o vztyčení kamenů na oslavu a památku kontaktu s Nadpřirozenou bytostí. V knize Genesis Jákob, který přijde na jisté místo, postaví po noci kámen jako posvátný sloup a ze shora ho polije olejem. Místo i kámen pak nazve domem Božím.¹⁵

Druhým případem, kdy se stavba kamenů objevuje v Bibli, je po Mojžíšově sestupu z hory Sinaj. Pod horou prý vystavěl oltář a dvanáct posvátných sloupů podle dvanácti izraelských kmenů. Poté je na oltář i kameny vylita krev býčků jako symbol oběti.¹⁶

Podobných dvanáct kamenů postavil také Jozue, když se svým národem přešel Jordán. Poručil dvanácti mužům z každého kmene, aby kameny vynesli zprostřed řeky Jordán. Kameny pak byly odneseny do Gilgálu, kde Izraelci nocovali. Zde je Jozue postavil jako důkaz o Boží moci a vyvolenosti Izraelského národa.¹⁷

2.4 ÚČELY KAMENŮ

Mezi nejčastěji zmiňované účely kamenů patří lunární a sluneční kalendář. Již keltští druidové používali pomůcky ke zjištění času. Bylo přesně vyměřeno místo, kam Slunce v určitém čase dopadalo. Proto Keltové Slunce uctívali a podle něj zahajovali své svátky, jako byl například Beltine (předvečer 1. máje) nebo Samhain (noc z 31. října na 1. listopadu).

¹³ Kozák, P. Místa působení Megalithy, posvátná místa, obrazce v obilí. s. 69-70.

¹⁴ Malina, J. Jak vznikly největší monumenty dávnověku. s. 18.

¹⁵ Starý zákon. První Mojžíšova 28, 10-22.

¹⁶ Starý zákon. Druhá Mojžíšova 24, 4-8.

¹⁷ Starý zákon. Jozue 4, 1-24.

Tyto svátky ale nejsou jediné, které se přenesly i do křesťanské doby. Keltové také uměli určit dny rovnodenností.¹⁸

Jinou možností, proč byly kameny vystavěny na konkrétním místě, je kumulace jisté energie, která se poté dostává do kamene. Novodobé výzkumy ukazují, že v určitém časovém úseku během rovnodenností v kamenech vznikají ultrazvukové vlny, akustické kmitání nebo se mění magnetické pole kamene.¹⁹ Podle jiných výzkumů je možné zjistit, že v kameni je trvale umístěno energetické centrum, tzv. srdce kamene. Megalit je tak zdrojem elektromagnetického záření, ultrazvukových nebo radioaktivních vln. Pro původní obyvatelé v okolí megalitu to mělo výhody v podobě blahodárného působení na půdu, proto prosperovalo zemědělství a chov dobytka.²⁰ Dnes lidé chodí na místa megalitů kvůli získávání energie pro zlepšení jejich zdraví a kvůli duchovnímu spojení s přírodou a kosmickým prostorem.^{21,22} Na druhou stranu, to je i příčinou novodobých staveb připomínající megality, protože i tyto stavby soustřeďují energii lákající osoby k návštěvám.

2.5 TECHNIKA STAVBY MEGALITŮ

O způsoby, jakými byly postaveny kameny do jednotlivých sestav, se zajímal dánský král Frederik VII. v 19. století. Výsledky jeho archeologického pozorování byly pečlivě zdokumentovány a v roce 1857 přednášeny s názvem *O pravěkém způsobu stavění megalitických hrobek*. Frederikovy spisy pak později přeložil jeden ze zakladatelů české archeologie Jan Erazim Vocel, který tuto přednášku uveřejnil v časopise *Památky archaeologické a místopisné*.²³

¹⁸ Dudek, K. Otazníky z kamene. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://eldar.cz/archeoas/stripsy/7.html>>

¹⁹ Hypotézy o megalitických památkách. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/hypot.htm>>

²⁰ Kozák, P. Místa působení Megalitu, posvátná místa, obrazce v obilí. s. 48-51.

²¹ Tamtéž. s. 108-111.

²² Novák, J. Původ a poslání menhirů a dalších megalitických staveb. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://www.novaduchovnicesta.cz/informace/a24-puvod-a-poslani-menhiru-a-dalsich-megalitickych-staveb/>>

²³ Malina, J. Jak vznikaly největší monumenty dávnověku. s. 18.

Podle tohoto překladu je možné zjistit, že lidé doby kamenné se příliš neliší od dělníků té doby (19. století). Nástroje, které pravděpodobně používali, byly páky, palice, provazy, dlouhá břevna, zdvihák nebo kláda. Pomocí těchto klád byl kámen postupně nadzdviháván ze dvou stran a později s pomocí trámů jako na kolejích posouván.²⁴

Teorie krále Frederika zůstaly dlouho neověřené, až ve 20. století je sám autor Jaroslav Malina vyzkoušel na různých kamenných stavbách. Jeho hlavním zájmem byl Stonehenge, anglický monument. Důležitým zjištěním byl pokus s dopravou a stavbou jednotlivých částí. Z pokusu vyplývá, že i ten nejtěžší monolit o hmotnosti přes 40 tun mohlo utáhnout po rovině asi sto mužů. Ke stavbě by pak bylo potřeba kolem sto osmdesáti mužů.²⁵

Je však několik hypotéz, jak se kameny dostaly do výšky tak, aby byly usazeny do čepových spojů, které se nachází na Stonehenge. Kameny měly čepy, aby do sebe vrchní překlad a stojící dva sloupy přesně zapadly. Metoda použití náspu a dřevěných podkladů je pro Stonehenge nepoužitelná, především kvůli dlouhé době vršení hliněných ramp. Tato metoda byla použita v Egyptě při stavbě pyramid, zde se dokonce nachází pozůstatky těchto ramp. U anglického monumentu však žádné stopy po rampě objeveny nebyly.

Druhým způsobem je použití nakloněné roviny, ne hliněné, ale dřevěné. Opět je tato teorie vyvrácena, jámy po kulech v místě nejsou. Takové jámy však byly nezbytností pro stabilitu celé konstrukce.

Třetí možnost je založená na metodě balancování/kolébání. Tento postup byl osvědčen při některých experimentech v jiných lokalitách. Kámen se musel nadzdvihnout pákou a podložit nosičem, pak se to samé udělalo i na druhé straně. Takto se činnost opakuje, dokud není kámen v potřebné výšce. Tato metoda nemusí zanechat žádné archeologické stopy, proto nemůže být ani potvrzena, ani vyvrácena.²⁶

Také napřimování dlouhých kamenů do svislých poloh znamenalo pro tehdejší stavitele náročný problém. Nejprve musela být připravená jáma s dřevěnými výztuhami a s jednou stranou skosenou. Jakmile kámen ležel nad jámou, převažoval a bylo lehčí ho nadzvednout.

²⁴ Malina, J. Jak vznikaly největší monumenty dávnověku. s. 18.

²⁵ Tamtéž. s. 26.

²⁶ Tamtéž. s. 28-29.

Poté ho dělníci podkládali kameny nebo dřevy, tím se sloup pomalu zdvihal. Nakonec byl v jámě pevně zajištěn kameny nebo jiným materiálem.²⁷

Jaroslav Malina si vyzkoušel také samotnou stavbu Stonehengského trilitu. Nahradil hliněnou rampu šikmo opřeny kmeny stromů, na kterých byl kámen položen. Tahem se pak posouval blíže k vrcholu sloupů. Po vytažení překladu do potřebné výšky je nutné, aby do sebe drážky v kameni zapadly. K tomu pomohly posuvné válce, které zároveň zvedaly kamenný blok.²⁸

2.6 EVROPSKÁ NALEZIŠTĚ

Megality se vyskytují téměř po celém světě, avšak v Evropě jsou pro nás nejzajímavější. Každá lokalita má svůj typický ráz. Někde jsou ve větším počtu menhiry, jinde dolmeny nebo řady. Nejvíce staveb se vyskytuje v oblasti Anglie, Irska nebo Francie. Opomenuté nesmí být ani Německo, Malta, Skandinávie nebo Česká republika, o které budeme psát později.

Vzhledem ke světovému měřítku je megalitických staveb v Evropě nejméně. V dobách, kdy mělo křesťanství moc, byly megality ničeny a úcta k nim se považovala za pohanství. Později se kameny používaly jako stavební prvky nebo byly odstraňovány kvůli zemědělské činnosti.²⁹

2.6.1 ANGLIE

Pravděpodobně nejznámější megalitickou památkou je Stonehenge v jižní Anglii. Jedná se o komplex menhirů a kamenných kruhů, který byl postaven přibližně v době kolem 2500 př. n. l. Archeologické výzkumy ale dokazují, že Stonehenge byl postaven v různém časovém období, přibližně od 3. tisíciletí př. n. l. do 1600 př. n. l.³⁰ Jméno Stonehenge pochází ze staré angličtiny – *stone* znamená kámen, *henge* může mít dva významy. Jedna teorie uvádí, že v překladu celý název znamená buď "kamenná šibenice", nebo "zavěšený kámen". V moderní angličtině se Stonehenge překládá jako "kamenný val".³¹ Dodnes se spekuluje

²⁷ Malina, J. Jak vznikaly největší monumenty dávnověku. s. 30.

²⁸ Malina, J. Jak vznikaly největší monumenty dávnověku. s. 42.

²⁹ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 292.

³⁰ Stonehenge. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Stonehenge>>

³¹ Tamtéž.

nad významem této stavby. Nejdříve se Stonehenge považoval za rituální místo, dnes převládá teorie o kalendářním systému. V nedávné době se v okolí Stonehenge našly ostatky nemocných lidí, uvažovalo se tedy o pohřebišti nebo o místu s léčivými účinky. Tato teorie je podmiňována nálezy kostry zraněného střelce, který žil přibližně na území dnešního Rakouska, a do Anglie se vydal až v dospělosti. Jak z nálezů vyplývá, trpěl střelec vážným onemocněním zubů, a pravděpodobně proto přišel do Stonehenge kvůli vyléčení.³²

Stonehenge není jediným kamenným kruhem ve stejné lokalitě. Necelé dva kilometry daleko se našla další stavba, nazvaná Bluehenge. Doba vzniku se datuje do podobné doby, jako vznikl Stonehenge, a také tady je důvod ke stavbě nejasný. Bluehenge je postaven ze stejného druhu kamene, proto se uvažuje, že se jedná o součást Stonehenge. Oba dva monumenty pravděpodobně sloužily k určení významných astronomických dat, jako je například letní slunovrat.³³

2.6.2 FRANCIE

Dalším významným nalezištěm je francouzská Bretaň. Na jejím jižním pobřeží leží obec Carnac, která je známá především díky nálezům přibližně 3000 menhirů postavených v kamenných řadách o délce až 4 kilometry. Všechny kameny jsou žulové, mají různou velikost. Je možné najít menhiry velké kolem 5 metrů, ale i menší důležité jen umístěním v řadě.^{34,35} Badatelé se domnívají, že kameny byly postaveny v období od 3500 př. n. l. do 1800 př. n. l. lidmi, kteří uctívali kult Slunce. Tomu napovídá orientace řad na východ a západ slunce ve dnech rovnodennosti a vzdálenost mezi jednotlivými kameny. Tyto stavby také uctívali v pozdější době Keltové nebo obyvatelé Bretaně, kteří do kamenů ryli křesťanské značky. Místní pověsti vysvětlují rovné řady jako zkamenělé pohanské vojáky, kteří byli proměněni za pronásledování carnackého světce Cornelia (3. století n. l.)³⁶. Ten se v pozdější době stal patronem dobytka, a proto mohou být kamenné řady spojené s dobytčím kultem. I vykopávky potvrdily možnost, že se zde odehrávaly pohanské obřady díky nálezům sochy

³² Bíč, J. Záhada Stonehenge: Klíč k rozluštění nabízí kostra lučištníka! s. 73.

³³ Tamtéž. s. 72-73.

³⁴ Bauerová, A. Keltové v Čechách: Průvodce po památkách keltské kultury. s. 33.

³⁵ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 278.

³⁶ Kornélius. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Korn%C3%A9lius>>

býka a několika koster dobytka.^{37,38} Jiné pověsti popisují zkamenění vojáků, které zapříčinil anglický čaroděj Merlin.³⁹

V Bretani je k vidění mnoho zajímavých megalitických staveb. Nejen u Carnacu, ale i v blízkém okolí se nacházejí podobné kamenné řady. Jako příklad lze uvést Le Ménec, Kerlescan a Kermario. V okolí se také vyskytují dolmeny nebo pohřební komory. Známým je i Velký rozlomený menhir "Grand Menhir Brisé", který svou výškou 23 metrů a váhou kolem 350 tun by byl největším menhirem v celé Evropě. Dnes je však tento menhir rozlomen na několik kusů.⁴⁰

V letech 1970 až 1974 byly megality přesně změřeny oxfordským profesorem, Alexandrem Thomem. Ten došel k závěru, že celý komplex v Carnacu byl postaven jako astronomická observatoř, pravděpodobně měl sloužit k pozorování Měsíce.⁴¹

Jiná teorie, kterou zkoumal Pierre Méreaux, byla, že kameny měly souvislost s kultem mrtvých. P. Méreaux zkoumal i půdní aktivity jako je zemětřesení a došel k názoru, že kameny sloužily jako primitivní seismologická zařízení.^{42,43}

2.6.3 IRSKO

Irsko je nejvíce známé svým spojením s keltskou kulturou, jejich tradicemi a kamennými stavbami. Pravěcí obyvatelé, kteří se zabývali zemědělstvím, nechali na irském území megalitické mohyly.⁴⁴

Nejčastější stavbou jsou kamenné mohyly nebo dolmeny. Mohyly jsou převážně kruhového tvaru, postavené na vyšších místech. Často se jednalo o místa překrývající megalitickou hrobku. V mohylách se většinou nacházely zpopelněné lidské kosti, střepy neolitické keramiky, pazourkové nástroje a jiné. K hlavní komoře uvnitř mohyly vede chodbička, obvykle otevřená k východu nebo západu Slunce.⁴⁵

³⁷ Megalitické aleje v Carnacu. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://milcas.ic.cz/hoby/zahady/carnac/carnac.html>>

³⁸ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 278.

³⁹ Carnac Stones. [cit. 23. 10. 2010]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Carnac_stones>

⁴⁰ Malina, J. Jak vznikly největší monumenty dávnověku. s. 48.

⁴¹ Carnac Stones. [cit. 23. 10. 2010]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Carnac_stones>.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Leonard, R. C.. The Stones of Carnac. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://www.atlantisquest.com/Carnac.html>>

⁴⁴ Dějiny Irska. [cit. 23. 10. 2010]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%Bjiny_Irska>

⁴⁵ Meehan, C. Esoterické Irsko. s. 13-14.

V Irsku se prý podle spisovatele Geoffreye z Monmouthu (12. století) nacházel kamenný kruh Stonehenge, který byl přenesen do Anglie na pokyn krále Aurelia Ambrosia.⁴⁶

Některé kameny nacházející se u vchodů do mohyl jsou zdobené ornamenty ve tvaru spirál a kosočtverců. Většinou mají kameny středovou rýhu, která odděluje levotočivé a pravotočivé spirály. Uvnitř mohyly bývá výklenek, kudy dopadá Slunce o rovnodennostech. Takový kámen je známý například u mohyly v Newgrange.⁴⁷

2.6.4 DALŠÍ EVROPSKÉ MEGALITY

Nejen v Anglii, Irsku nebo Francii, ale i jinde po Evropě se nachází megalitické stavby. Dalším nalezištěm je tak Německo, Portugalsko, Malta, Rusko nebo skandinávské země. Nejvíce jsou rozšířeny stavby typu dolmen nebo menhiry rozestavěné do různých tvarů.

Zajímavostí jsou megalitické chrámy na Maltě. Ty jsou momentálně zařazeny na seznam světového dědictví organizace UNESCO. Jejich vznik se odhaduje na začátek 4. tisíciletí př. n. l.⁴⁸

Ruská oblast je málo známá výskytem dolmenů, přesto nedávné výzkumy potvrdily jejich objevení. Převážně se jedná o deskové dolmeny s okrouhlým otvorem, někdy byla nalezena i zátka. Místní dolmeny se staly známými díky evropskému zájmu po napoleonských válkách. Typově se tyto stavby dají srovnat s indickými dolmeny.⁴⁹

Ve Skandinávii jsou charakteristická zvláštní megalitická seskupení. Nejen, že se kameny stavěly do kruhu, některé stavby jsou ve tvaru lodě. Takových kamenných lodí se ve Skandinávii nalézá spousta. Jejich velikost se liší, pravděpodobně nejdelší je dánská "loď" dlouhá 170 metrů. Ve Švédsku měří nejdelší stavba přibližně 67 metrů. Hypotézy uvádějí důvod stavby těchto kamenných lodí jako možnost mít veškerý majetek i po smrti. Lodě pak symbolizovaly cestu do země mrtvých.⁵⁰ V této oblasti se také často nachází vztyčené monolity pokryté složitými kresbami, jako jsou například runové znaky a kresby. Hlavním účelem prý

⁴⁶ Meehan, C. Esoterické Irsko. s. 49.

⁴⁷ Tamtéž. s. 74-76.

⁴⁸ Megalithic Temples of Malta. [cit. 27. 12. 2010].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Megalithic_Temples_of_Malta>

⁴⁹ Sklenář, K. Tanec obrů. s. 36.

⁵⁰ Stone ship. [cit. 27. 12. 2010]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Stone_ship>

bylo označit panství jednotlivých pánů nebo uctít mrtvé panovníky. Tyto kresby se dají považovat za cenné zdroje především pro archeology. Dochované obrazy lodí, zbraní nebo symbolických postav pomáhají rozluštit některá tajemství minulosti.⁵¹

2.7 SVĚTOVÁ NALEZIŠTĚ

Megality jsou rozšířeny nejen po všech zemích Evropy, ale i ve světě. Tyto stavby se nalézají také v Africe, na Madagaskaru, v Asii (konkrétně Indie, Mongolsko, Čína, Korejský poloostrov, Japonsko), na celém americkém kontinentě i na Velikonočním ostrově.⁵²

Ve většině uvedených míst se megality vyskytují ve své známé podobě, ale nejsou jediné. Například v Zimbabwe je nalezena kamenná ohrada s kónickou věží, celkové obvod je 240 metrů a maximální výška zdí je 10 metrů. Účel stavby není známý, přesto je možné považovat toto místo za výhodně umístěné.⁵³

Za megalitické stavby by se daly považovat i egyptské obelisky zdobené reliéfy nebo vytesávané sochy z mayské, toltécké nebo jiné kultury v Jižní Americe. Také na Velikonočním ostrově najdeme velmi známe sochy *moai*.⁵⁴

Monumentů, které můžeme pokládat za megalitické stavby, je mnoho a jsou k nalezení na většině zemského povrchu. V této práci se však největší pozornosti dostane těm kamenným stavbám, které je možné spatřit na českém území.

⁵¹ Picture stone. [cit. 27. 12. 2010]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Picture_stone>

⁵² Malina, J. Jak vznikly největší monumenty dávnověku. s. 42.

⁵³ Tamtéž. s. 134-136.

⁵⁴ Tamtéž. s. 318, 341, 366.

3 ROZDĚLENÍ MEGALITICKÝCH STAVEB

Nejen ve světě, ale i v České republice je řada míst, kde se vyskytují megalitické stavby. Kameny jsou různého tvaru i seskupení, proto je možné je nazývat specifickými názvy, podle kterých lze kameny dělit do skupin. Existuje i více jmen, které označují stejné druhy kamenů. Jedná se o názvy v různých krajích, kde se jméno stavby vytvořilo podle vlastních jazykových možností.

Termín megalit je pouze obecný, představuje souhrnné označení vztyčených kamenných staveb, buď jednotlivých nebo v komplexu. Často se jedná o seskupení více kamenů do určitého postavení. Název megalit (jak už bylo psáno) pochází z řeckého *megos* (velký) a *lithos* (kámen).

3.1 ZKOUMÁNÍ MEGALITŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Již v dobách Mistra Jana Husa se objevují první zmínky o českých megalitech. Jan Hus je popisoval především ve svých kázáních, ve kterých byl proti jakémukoliv uctívání kamenných staveb i proti pohanským tradicím. V 17. století se v knize *Rosa bohemica* autora Matěje B. Boleluckého píše o Strakonickém menhiru, jehož uctívání Bolelucky považuje za ohavný zvyk.

Až v 19. století se problematika megalitických staveb začala řešit s právě vznikajícím oborem archeologie. První česká práce o megalitech vznikla v roce 1859, jednalo se o *Kamenné pomníky pohanských věků* archeologa a buditele Jana Erazíma Vocela. V knize *Pravěk země České* z roku 1868 Vocol popisuje megality v jižních Čechách a obecně je řadí do památek pravěké kultury a náboženství.^{55,56}

Od 19. století až do dnes se názory na pravost a nepravost megalitů velice liší. Podle geologa J. N. Woldřicha jsou megality pouhé zbytky skalních hornin. Naproti tomu archeolog J. L. Píč dokázal Woldřichovu domněnku vyvrátit pomocí zjištění neshody materiálu podloží a kamene. Na počátku 20. století napsal archeolog A. Stocký v roce 1926 ve své knize

⁵⁵ Historie zkoumání v ČR. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/histor.htm>>

⁵⁶ Velinský, F. Existují i české megality? Mýty a fakta kolem kamenů. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocianku=2006081829>>

Pravěk země České, že české megality jsou zbytky skal. Proti němu zastávali pravost megalitů například dr. B. Dubský.⁵⁷

Až v 90. letech 20. století se zájem o megality vrátil a v tomto období vzniklo mnoho knih a spisů pojednávajících o českých megalitech. Od této doby se objevují i nová naleziště megalitických staveb, jde však o nově postavené kameny. Stavitelé tím chtějí navodit podobnou atmosféru jako u starých megalitů, a proto se i tato místa stávají častým objektem zájmu turistů.

3.2 MENHIR

Menhir pochází z keltského *maen* (kámen) a *hir* (dlouhý). Pod pojmem "dlouhý kámen" si můžeme představit kamenný blok svisle zaražený do země. Kámen je většinou k nalezení samotný, někdy bývá ve skupinách podobných kamenů. Menhir je často považován za symbol mužského pohlavního údu (lingam). Je proto pravděpodobné, že se menhiry stavěly na místech, kde měly zlepšit plodnost nejen žen, ale i vegetace.^{58,59}

Často se stává, že se menhiry zaměňují se stélami. Tyto dvě kamenné stavby jsou si velmi podobné. Rozdílem je to, že stély jsou spíše vyšší a štíhlejší než menhiry. Je možné je najít například na hrobech, někdy jsou do kamene vytesané kříže. U stél lze také nalézt podobnost s lidskou postavou, proto se názvy kamenů určují podle pověsti, například o zkamenělcích.⁶⁰

Menhir je nejrozšířenějším typem megalitických staveb v České republice. Přestože se zde nevyskytují v takovém počtu jako v jiných evropských zemích, stačí nalezené menhiry k tomu, abychom je považovali za odkaz megalitické kultury. Je zmapované, že se menhiry nejvíce nachází v určitých lokalitách a to ve středních Čechách v oblasti Lounsko, Slánsko nebo Rakovnicko. Dalším centrem jsou jižní Čechy, zde se jedná o Strakonicko, Písecko,

⁵⁷ Svoboda, K. Tajemné megality - svědkové doby kamenné. s. 18.

⁵⁸ Stručná charakteristika druhů. Menhir. [cit. 11. 2. 2011].
<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/d_men.htm>

⁵⁹ Menhir. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Menhir>>

⁶⁰ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 5.

Českokobudějovicko nebo Plzeňsko. Je ale možné nalézt více menhirů po celé České republice, bývají však spíše osamocené, a proto u některých spekulujeme o jejich pravosti.^{61,62}

Menhiry v Čechách mají spíše menší rozměry, jedná se průměrně o výšku 0,9 až 1,8 metru.⁶³ Podle výzkumu Davida Tramby (redaktora Lidových novin) je ke konci roku 2008 evidováno 34 menhirů ve 21 různých lokalitách. Tyto kamenné stavby považuje D. Tramba za pravděpodobně pravé, ale ve svých materiálech popisuje i dalších 85 menhirů, u kterých není jistý původ. Dále zmiňuje kolem 55 menhirů postavených v nedávné době. Podle jeho teorie menhiry udržují rovnováhu přírodních sil, jsou proto postavené na místě geologických zlomů.⁶⁴

Často byly menhiry zkoumány, jako například českým geologem Milanem Špůrkem. Ten zakresloval do map polohy českých menhirů a hledal mezi nimi geometrické, astronomické a další souvislosti. Zjistil, že vzniklé body tvoří na mapě přesné geometrické útvary – dlouhé linie vedoucí z jednoho bodu přes megalitické stavby. Nalézal však i kruhové útvary nebo trojúhelníky. Ve spojnicích pak hledal souvislosti k místům, kde vychází a zapadá slunce v dobách slunovratu. Během pokusů M. Špůrek našel jev, který nazval "menhírový modul". Na mapě to vypadá tak, že se většina kamenů nachází na obvodech kružnic o průměru 29,3 kilometru, kružnice se místy překrývají svými okraji. Bohužel jeho výsledky byly jinými archeology odmítnuty.^{65,66}

3.2.1 KLOBUKY

Jedním z nejznámějších menhirů je bezpochyby český menhir, tzv. Kamenný pastýř (někdy Kamenný muž), který se nachází u obce Klobuky na Slánsku. Nalézá se v poli po pravé straně silnice z Klobuk do Telců. Pastýř měří kolem 3,5 metrů nad zemí, pod zemí je ještě 80 cm kamenného útvaru, šířka v nejširším místě kolem 1 metru. Váha se odhaduje na 5 tun.⁶⁷

⁶¹ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 198.

⁶² Přehled megalitických památek v ČR. [cit. 13. 2. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/prehled.htm>>

⁶³ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 198.

⁶⁴ Tramba, D. Seznam menhirů na území ČR. [cit. 13. 2. 2011]. <<http://menhiry.mysteria.cz/seznam.htm>>

⁶⁵ Kamenný pastýř. [cit. 13. 2. 2011]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%BD_past%C3%BD%C5%99>

⁶⁶ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 174-175.

⁶⁷ Šmejkal, P. Zkamenělý pastýř hlídá Klobuky. Panorama 21. století. s. 67.

stáří kamene se pohybuje kolem 315 milionů let. Jde o rezavě hnědý středozrnný pískovec s železitým tmelem. Ve vrstvách silných několik centimetrů se nalézají křemenné kamínky.⁶⁸

První zmínky o kamenu sahají až do roku 1841, kdy byl menhir zanesen oficiálně do mapy. Z roku 1852 je zachován zápis z kroniky Klobuk, který popisuje vyvrácení kamene během veliké bouře. Místní se poté sešli a postavili kámen do původního lůžka. Byl při tom nalezen plochý kámen, který sloužil Kamennému pastýři jako podklad. Postavení kamene bylo oslavováno a dokonce byl ověnčen. Pravděpodobně se věřilo, že kámen hlídá v polích své okolí, a proto byl pro Klobucké tak důležitý. V roce 2007 bylo okolí kamene upraveno a ohrazeno, tím se ale výrazně odlišuje od prostoru kolem a ztrácí na svém dřívějším půvabu.⁶⁹

Díky archeologickým vykopávkám, které provedl J. L. Píč v roce 1898, se dokázalo, že se jedná o uměle vztyčený kámen. To dokazuje odlišné složení podloží kamene. Dnes je Pastýř jediným českým menhirem, u kterého byl proveden podrobný archeologický i geologický průzkum.⁷⁰

Kolem menhiru koluje více pověstí. Jednou z jich je o ovčákovi, který měl kolem sebe stádo ovcí. Za zločin byl on i jeho ovce potrestán zkameněním. Tuto informaci potvrzují záznamy, že se v kruhu kolem hlavního kamene nalézaly menší v počtu šesti až dvanácti kamenů. Proto byl kámen nazýván Kamenným pastýřem, který hlídá své stádo. Další zajímavou pověstí je ta, která popisuje Pastýře jako určovatele konce světa. Kámen se prý pomalu přibližuje k nedalekému kostelu v Klobukách. Za rok ale kámen udělá jeden krok o velikosti špendlíkové hlavičky. Další možnou interpretací je posun menhiru o jeden krok ke kostelu při vyzvánění zvonů v Klobukách, při zvonění v Kokovicích se ale o jeden krok vrací. Soudný den by ale měl nastat, když bude kámen stát v kostelních vratech.^{71,72}

Postavení kamene není jen tak obyčejné. Podle zjištění je umístění kamene takové, že ve dnech 30. dubna a 13. srpna vychází slunce při pohledu od menhiru přímo za nedalekou horou Říp. Tato data byla významná pro keltské osadníky. Jelikož je tento jev vycházejícího

⁶⁸ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 14.

⁶⁹ Kamenný pastýř. [cit. 13. 2. 2011]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%BD_past%C3%BD%C5%99>

⁷⁰ Šmejkal, P. Zkamenělý pastýř hlídá Klobuky. Panorama 21. století. s. 67.

⁷¹ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 203.

⁷² Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 168.

slunce velice neobvyklý, bylo pravděpodobně nutné místo, odkud lze jev pozorovat, dobře označit.⁷³

Kamenný pastýř byl v minulosti několikrát zkoumán, zda nevykazuje nějaké záření. V roce 1994, v předvečer letního slunovratu se u menhiru sešla skupina pražských badatelů. Uskutecnila se měření magnetického pole kamene pomocí přístroje protonový magnetometr, který zajistil Mgr. Miroslav Bílý z pražské firmy Picodas. Večer 20. června se kolem menhiru dalo naměřit magnetické pole, měření se druhý den ráno opakovalo. Výsledkem bylo zjištění magnetické anomálie, která se pohnula o jeden metr směrem na západ. Když se měření po čtyřech letech opakovalo, již k žádné anomálii nedošlo. Pokus se opakoval s účastí televize Prima, která toto měření uvedla v pořadu Záhady a mystéria země České, bohužel bez úspěchu. Žádné magnetické anomálie se v tu dobu neopakovaly.^{74,75}

3.2.2 DRAHOMYŠL

Dalším zajímavým objektem je kamenná stěla stojící u polní cesty severně od obce Drahomysl. Nazývá se Zakletý mnich a k tomuto názvu se také váže příslušná pověst. Tak si místní obyvatelé vysvětlují vznik kamene i jeho tvar. Podle pověsti se mladý mnich z Žateckého kláštera zamiloval do měšťanské dívky. Aby spolu mohli žít, rozhodli se milenci, že utečou. To se jim bohužel nepovedlo, byli chyceni u Drahomysle a opat nad mnichem vyslovil kletbu: "Kéž by raději zkameněl!" Mnich se v tu chvíli proměnil v kámen. Dívka byla později obviněna z čarodějnictví a upálena. Tuto událost popisují žatecké smolné knihy z roku 1668.^{76,77}

Podle jiné pověsti se uvádí, že pokud chtěl někdo kámen přesunout, stalo se mu neštěstí. Kámen se navíc údajně vracel na původní místo sám. V jiném případě nešlo s kamenem vůbec pohnout.⁷⁸

⁷³ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 170.

⁷⁴ Tamtéž. s. 171-174.

⁷⁵ Lenková, J. Konec jedné záhady? [cit. 13. 2. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mklobuk/klobuk.htm>>

⁷⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 234.

⁷⁷ Přehled megalitických památek v ČR. Drahomysl. [cit. 13. 2. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mdrahom/mdrahom.htm>>

⁷⁸ Svoboda, K. Tajemné megality - svědkové doby kamenné. s. 41.

Geologicky se jedná o šedavý křemenec s ojedinělými kameny křemene "sluňáku", stárí se odhaduje na 25 milionů let. Vysoký je přibližně 2,2 metrů a váží kolem 2,2 tun.⁷⁹ Zajímavostí také je, že se kámen naklání v ostrém úhlu, zatímco z druhé strany vypadá, jako kdyby stál rovně.⁸⁰

3.2.3 DRUŽEC

Družec je malá ves nedaleko Kladna, důležitá jako poutní cíl. Za husitských válek zde byl vypálen kostel, ze kterého se zachovala pouze dřevěná soška Panny Marie. Před tímto kostelem se dříve nacházel kámen veliký necelé dva metry, tzv. Zkamenělec. Tohoto kamene se lidé báli, nikdo se s ním neodvážil hýbat či jej přesouvat, pravděpodobně považovali kámen za symbol pohanských tradic. Podle jedné z pověstí před kostelem zkameněl člověk, který křivě přísahal, jiný příběh vypráví o dvou bratřích. Ti se během nějaké hádky prokleli a jeden z nich skončil jako kámen. U druhého pak nastaly výčitky, protože i v takovém stavu se prý bratr musel pohrbít. Místní kněz to ale nedovolil, ale svolil k postavení kamene do rohu hřbitova. Proto je dnes kámen k nalezení přesně na tomto místě na místním hřbitově.⁸¹

První zmínka o Zkamenělci se datuje do roku 1690, kdy se o něm psalo v anonymním církevním průvodci *Via Santa Vetero*. V tomto spise je dokonce přiložená rytina, která je druhá nejstarší rytina menhiru v Čechách.⁸²

Zkamenělec je drobnozrnný oligomiktin⁸³ slepenec bělošedé barvy. Na povrchu se vyskytují valouny tvořeny křemenem a vulkanickými horninami. Stárí se odhaduje na 315 milionů let. Kámen je vysoký 1,8 metru a váží kolem 0,8 tun.⁸⁴

U tohoto kamene není možné přesně určit jeho původ, zda se jedná o menhir nebo zda byl kámen součástí jiné stavby. Hlavní pochybnosti vyvolává jeho pravidelný tvar a pravděpodobné opracování kamene do dnešní podoby.⁸⁵

⁷⁹ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 33.

⁸⁰ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 163.

⁸¹ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 215-216.

⁸² Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 159.

⁸³ tzn. hornina se skládá z dvou sobě blízkých typů kamenných úlomků. [cit. 13. 2. 2011].

<http://geologie.vsb.cz/praktikageologie/KAPITOLY/3_SEDIMENTY/3_SEDIMENTY.htm>

⁸⁴ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 13.

⁸⁵ Tramba, D. Seznam menhirů na území ČR. [cit. 13. 2. 2011]. <menhiry.mysteria.cz/seznam.htm>

3.2.4 JEMNÍKY

Na místě zvaném U kamene se nachází nevelký, ležící kámen. Je zasazen do oblasti nad Knovízským potokem, u vsi Jemníky. Podle pověstí se na tomto místě objevují strašidelné věci. V roce 1893 bylo v blízkosti kamene kopáno a byla zjištěna vrstva popela, která dokládá přítomnost lidí v minulosti. Navíc se v okolí nachází centrum staré knovízské kultury. Kámen je navíc umístěn tak, aby od něj bylo vidět do celé krajiny. Je možné, že se v místě vyskytovaly další kameny, mohlo se tak jednat o hraniční kámen na hranici pole.^{86,87}

Zde se jedná o křemenný slepenec. Jeho součástí je hmota tvořená pískovcem a železitým tmelem. Tento kámen má barvu do žlutohnědé až rezavě hnědé. Jelikož jde o druhohorní sediment, jeho stáří se odhaduje na 90 milionů let. Kámen je veliký kolem jednoho metru a váží 0,9 tun.⁸⁸

3.2.5 HOROMĚŘICE

Horoměřice je větší ves v blízkosti Prahy, kde se nachází další z megalitických staveb. Za hranicemi obce, při cestě v polích stojí menhir. Svou výškou nepřesahuje jeden metr, ale ta není původní. Původně to byl čtyřboký hranol ze středozrnného pískovce o výšce asi 1,1 metr, zakončený otesaným náznakem obličeje. Kámen je světle hnědožluté barvy, starý asi 90 milionů let. Hmotnost dosahuje 0,7 tun, dříve to bylo okolo 1,6 tun. V roce 1995 byl kámen poničen při stavebních pracích, a proto byl další rok opraven a oplocen. Momentálně stojí za kovovou zahrádkou, pod vzrostlou lípou a s informační cedulí.^{89,90}

Podle Dr. Špůrka byl kámen součástí sítě menhirů, které se v této oblasti vyskytují. Spolu s menhirem ve Slavětíně a v Dřínově se jejich pomyslným spojením vytvořila linie zimního slunovratu.⁹¹

⁸⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 217-218.

⁸⁷ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 24.

⁸⁸ Tamtéž. s. 24.

⁸⁹ Tamtéž. s. 11-12.

⁹⁰ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 212.

⁹¹ Tamtéž. s. 212-213.

3.2.6 SLAVĚTÍN

Menhir, který se nachází v polích u Slavětína, se nazývá Baba. Tento kámen je velice zajímavý nejen svou výškou, ale i vzhledem. Podle výzkumů z roku 1896 je menhir veliký kolem 4 metrů, z toho je jednou polovinou v zemi a druhou nad povrchem. Je možné, že byl kámen i vyšší, ale od 17. století byl do jeho vrchu zasazen kovový dvojramenný kříž, který byl po druhé světové válce ulomen. Křížem a jeho pozdějším odstraněním byl kámen pravděpodobně poškozen, toto poškození mohlo způsobit i další vertikální trhliny.^{92,93}

Kámen je složen z vrstev hrubozrnného pískovce a křemene, barva odpovídá rezavě žlutohnědé. Tento typ horniny pochází z údolí Debeřského potoka, což není od místa postaveného menhiru tak vzdálené. Přesto se kámen musel dopravit na místo určení bez pomoci techniky. Menhir totiž váží kolem 4 tun. Jeho stáří je pak určeno na 90 milionů let.⁹⁴

Jak bylo psáno v předchozí kapitole, nejen menhiry ve Slavětíně a Horoměřicích jsou v jedné přímce. Blízko slavětínské Baby je vztyčený menhir v Orasicích a v Hřivicích, které jsou také spojeny v přímce. Největší z nich, slavětínská Baba, je umístěna mezi tyto dva kameny. Jelikož jsou vztyčené kameny symbolem plodnosti, mohlo toto uspořádání znamenat něco významného pro jejich stavitele.⁹⁵

3.2.7 ORASICE

Orasice, jako ves v Lounském okrese, jsou známy již z 12. století. Na vyvýšeném kopci ve tvaru homole se nachází vztyčený kámen. Podobně jako v okolních lokalitách (Slavětín, Drahomyšl nebo Klobuky) je i tento kámen zvláštní svým umístěním. Z homole je zajímavý výhled na krajinu Českého středohoří. Orasický menhir se nalézá v těsné blízkosti stromu, který svým růstem ohrožuje stabilitu kamene. Tento menhir je velký 0,8 metru, váha se odhaduje na 0,2 tuny. Není však známá hloubka zapuštění kamene do země, proto jsou údaje pouze orientační. Kámen je nevýrazný svou barvou, která je světle šedá. Geologicky jde

⁹² Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 232.

⁹³ Přehled megalitických památek v ČR. Slavětín. [cit. 11. 2. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mslavet/slavetin.htm>>

⁹⁴ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 38.

⁹⁵ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 232-233.

o jemnozrnný křemenec s občasnými valounky křemene "sluňáku". Stáří se podle této horniny odhaduje na 25 milionů let.⁹⁶

Tento menhir zde není jediný. Nedaleko tohoto kamene se nachází další vztyčený menhir, který je v letních měsících zcela zarostlý místní vegetací. Od prvního se značně odlišuje, a to především tvarem. V tomto případě je kámen zašpičatělý, s výškou 113 cm a plochým tvarem. První menhir byl spíše oblý. To může vysvětlovat symbolika tvarů menhirů. Špičaté a vyšší kameny jsou znakem mužského pohlavního údu, zatímco menší a oblé tvary naznačují ženskou postavu. Oba však odkazují na plodnost.⁹⁷

V těsné blízkosti těchto menhirů jsou k objevení další kameny, které lemují širokou cestu od místní školy. Není vyloučené, že se na tomto místě vyskytovalo posvátné místo, jehož zbytky jsou k vidění pouze v rozbitých kamenech a dvou vztyčených menhirech.⁹⁸

3.2.8 RAKOVNÍK

Na cestě z Rakovníka do Lišan stojí při levé straně silnice podivný stojící kámen, kterému nikdo neřekne jinak než Kamenná panna. Toto označení vzniklo na základě pověsti o bezohledné a pyšné panně, která se ničeho nebála. Jednou při projíždce na koni potkala starce a panna se rozhodla ho na koni přeskocit. Její čin byl velice nebezpečný, starci se naštěstí nic nestalo, ale nad pannou vyslovil kletbu. Panna se za trest proměnila v kámen a zůstala stát u cesty. Nejen pověst se váže ke kameni. Jsou tu doložené archeologické vykopávky, které mohou potvrdit pravěký původ menhiru. V blízkosti se totiž nalézá keltská čtyřúhelníková svatyně, objevená roku 1976. Je zajímavostí, že Kamenná panna není jediným kamenem s tvarem lidského těla, v okolí svatyně se objevily další kamenné plastiky. Je možné, že tyto plastiky s naznačenou hlavou či tělem patřily k zmíněné keltské svatyni, protože jak je známo, Keltové uctívali hlavu jako symbol síly a moudrosti.⁹⁹

⁹⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 239.

⁹⁷ Tamtéž. s. 239-240.

⁹⁸ Tamtéž. s. 240-241.

⁹⁹ Tamtéž. s. 220-221.

Kamenná panna je kámen o výšce kolem 65 centimetrů, s váhou asi 0,3 tuny. Hlavní horninou je středoazurný arkózovitý¹⁰⁰ pískovec, který obsahuje také valounky křemene či živce. Barva je podobná barvě pleti, místy je spíše rezavě hnědá. Je uváděno stáří kolem 300 milionů let.¹⁰¹

3.2.9 PRAHA – CHABRY

Také v Praze je možné najít několik míst, kde jsou k vidění megalitické stavby. Jedna z nich se nachází v Dolních Chabrech, části Prahy. Nazývá se Zkamenělý slouha, pravděpodobně proto, že tvarově připomíná shrbenou postavu. Nejstarším dokladem o kameni je fotografie z roku 1914 od Eduarda Štorcha. Dříve kámen stál osaměle v polích, dnes menhir stojí ve výklenku plotu u vily v Ládevské ulici. V roce 1980 se v místě kopalo vodovodní potrubí a při té příležitosti se provedl výzkum podloží kamene. Zjistilo se, že složení podloží neodpovídá složení kamene, proto je jisté, že sem byl menhir dopraven z jiného místa a vztyčen lidmi. Později, v roce 2003 byl v zahradě této vily nalezen zakopaný další kámen, velmi podobný tomu prvnímu. Díky přičinění soukromé osoby byl po třech letech i tento menhir II vztyčen a usazen na zahradě domu v těsné blízkosti Zkamenělého slouhy.¹⁰²

Menhir I neboli Zkamenělý slouha je vysoký 1,5 metru a váží kolem 1 tuny. Jedná se o jemnozrnný silicit předprvohorního stáří kolem 600 milionů let. V kameni se vyskytuje síť žilek bílého křemene. Pravděpodobný původ kamene je vrch Ládví, kde se silicit vyskytuje, nebo hřbety Velká Skála vzdálená necelé 3 km od menhirů.¹⁰³

3.2.10 PRAHA – VYŠEHRAĐ

Dalším místem v Praze, kde je možné najít menhiry, je Vyšehrad. Zde se nachází dokonce více megalitických staveb najednou.

¹⁰⁰ tzn. obsahující hojná zrna živců nebo jiných nestabilních minerálů či hornin. [cit. 13. 2. 2011].
<<http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?arkozovity>>

¹⁰¹ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 30.

¹⁰² Přehled megalitických památek v ČR. Dolní Chabry. [cit. 16. 2. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mdolchabr/ddolchab.htm>>

¹⁰³ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality - průvodce. s. 7.

Prvním z nich je stéla u rotundy sv. Martina. Jde o malý, asi 1,1 metru vysoký kámen v parku pod svahem hradebního valu. Hmotnost se odhaduje na 330 kg. Kámen je ortorula, velmi hrubě přitesaná s možným využitím přirozeného vrstvení. Je zajímavé srovnání této stély a libenického menhiru, který je momentálně přemístěn do nádvoří Archeologického ústavu Akademie věd v Praze v Letenské ulici. Materiál obou kamenů je podobný, stejně tak i způsob opracování a tvar. Navíc je nejbližší naleziště této horniny vzdálené 60 km od Prahy.^{104,105}

Podobným menhirem je i objekt v rohu Karlachových sadů. Měří 1 metr, hmotností však kolem 400 kg. Kámen je velmi hrubě opracován, navíc jde o hrubozrnný pískovec. Přestože se u tohoto kamene objevují svíce ve dnech slunovratu, je spíše pravděpodobné, že se jedná o milník určující hranici svahu. Dříve byl kámen těžko k nalezení, zastiňoval jej křovinatý porost, dnes je místo kolem menhiru prosekané.^{106,107}

Daleko viditelnějším menhirem je široký objekt naproti vchodu chrámu sv. Petra a Pavla. Je vysoký 115 cm, široký 95 cm, váha se odhaduje na 1,6 tuny. Kámen je opracován hrubě, není však vyloučeno, že se jedná o rozlomenou stélu větší výšky. Přestože se kámen nachází v těsné blízkosti hradební zdi, není nijak rušivým elementem. Okolo menhiru je pravidelně uspořádaná mozaiková dlažba, což dokazuje, že se v plánu s kamenem počítalo.¹⁰⁸

Nejzajímavějším objektem na Vyšehradě je Čertův sloup. Jedná se o tři sloupovité fragmenty s různou výškou (220 cm, 160 cm, 150 cm), navzájem o sebe opřené. Podle měření jsou kameny i rozdílného obvodu, což značí, že se nejednalo o jeden celek. Existuje několik názorů na původ či účel kamene. Je nejisté, zda se jedná o menhir, časoměrnou pomůcku Slovanů, sloupy z dávného posvátného háje v podhradí, zbytky sloupů z rozbořeného kostela nebo středověké patníky u cest. Materiálem všech tří částí je granitoid, vzhledem k různém navětrání povrchu lze říct, že kameny pochází z jiných bloků horniny. Díky stylu opracování kamenných bloků se objevuje také myšlenka, zda kameny nesloužily jako obří projektily, čemuž by napovídal jejich aerodynamický tvar a zahlazení až vybroušení. Navíc této teorii

¹⁰⁴ Slouka, J. Záhady pražského Vyšehradu. [cit. 16. 2. 2011].

<<http://www.revuekamen.cz/vysehrad.htm>>

¹⁰⁵ Přehled megalitických památek v ČR. Vyšehrad. [cit. 16. 2. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mvysehrad/mvysehrad.htm>>

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

přispívá i styl postavení kamenů – do jehlanu vojenským způsobem. Takto byly postaveny až v roce 1888, kdy byly kameny přemístěny z místního hřbitova, kde volně ležely. Tuto teorii má na svědomí Miroslav Volf, který uvažoval i nad nedokončeným obřím dělem. Pokud by tyto sloupy opravdu byly velké projektily, největší z nich by byl dlouhý asi 270 cm a vážil by skoro 1,5 tuny.¹⁰⁹

Nemůžeme vyloučit ani další teorie o sloupech z rozbořených kostelů. Tomu nahrává i fakt, že na jednom ze sloupů jsou vyrytá písmena S M M _ R I E M W. Součástí druhého M je (náznakem napsáno) A u pravé nožičky, S a R jsou výrazně větší než ostatní písmena a R je navíc pod pomyslnou linií písmen. Není jisté, zda nápis nepokračuje, za posledním písmenem W je totiž opřený nejmenší sloup. Je možné, že se jedná o kryptogram nebo dodatečný popis. V tom případě bychom text mohli číst jako S M MARIE MW, zkratkovitě Sanctae Matris Mariae (Svaté matky Marie). Tomuto popisu by odpovídalo to, že v okolí se nacházel dnes zaniklý kostel Panny Marie, který byl v podhradí Vyšehradu, nebo gotický kostel Zvěstování Panny Marie v ulici Na slupi. Zvláště název ulice Na slupi připomíná sloup.¹¹⁰

K Čertovu kamenu se vzhledem k jeho jménu vztahuje pověst o sázce mezi čertem a knězem. Vsadili se o duši kněze, který vyhraje, když odslouží dříve mši, než čert přinese z Říma sloup na stavbu kostela na Vyšehradě. Čert tuto sázku málem vyhrál, ale knězi pomohl svatý Petr a shodil čertovi sloup do benátských vod. Proto čert přiletěl pozdě a ve vzteku uhodil sloupem o střechu kostela a rozbil jej na tři kusy.¹¹¹

Je také možné, že vzhledem k materiálu sloupů mohlo jít původně o menhiry, které byly časem opracovány tak, aby odpovídaly křesťanskému cítění. To by vysvětlovalo dokonalý tvar i vyhlazení kamenů. Je také možné, že byly kameny umístěny v předsíni chrámu sv. Petra a Pavla. Mohlo jít o relikvii z původního chrámu, jelikož se jedná o velmi kvalitní materiál a navíc jeho styl opracování svědčí o důležitosti kamenů.¹¹²

¹⁰⁹ Slouka, J. Záhadné objekty pražského Vyšehradu. [cit. 16. 2. 2011].
<<http://www.revuekamen.cz/vysehrad.htm>>

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Šarič, R., Štěpánek, P. České megality – průvodce. s. 50.

¹¹² Slouka, J. Záhadné objekty pražského Vyšehradu. [cit. 16. 2. 2011].
<<http://www.revuekamen.cz/vysehrad.htm>>

3.2.11 SOUSEDOVICE

V obci Sousedovice na Strakonicku se nachází menhir, o kterém jsou nejstarší doklady z roku 1656. Jedná se o soudní protokoly, ve kterých vypovídali vesničané o uctívání Zkamenělé Alžběty. Tak se nazývá místní menhir, často mu lidé říkají i Zkamenělá baba. O kameni napsal i Matěj B. Bolelucký v roce 1668. Ke kameni chodily především těhotné ženy. Podle pověsti šlo o těhotnou ženu, která zkameněla, když se chovala neuctivě ke knězi. Prý to byl kámen tak velký, že by jej sotva šest koní utáhlo. Kámen dokonce požadoval vrácení na místo, pokud se někdo odvážil ho přesunout či shodit. Opět se zde objevuje motiv neštěstí pro toho, kdo s kamenem cokoliv provedl. Podle M. B. Boleluckého byl ale kámen na konci 17. století církví převezen na strakonický hrad, pak byl kameníky rozbit. Díky dochované rytině víme, jak přibližně Zkamenělá Alžběta vypadala. Měla tvar matrjošky, což odpovídá teorii o magickém významu pro těhotné ženy.^{113, 114}

3.3 KROMLECH

Kromlech vznikl ze složení *crom* (točitý, ohyb, kruh) a *lech* (kámen). Je to větší okrouhlé seskupení vztyčených kamenů. Nejčastěji má podobu kruhu, oválu nebo neúplného kruhu či půlkruhu. Pravděpodobně se jedná o megalitické svatyně nebo shromaždiště. Tomuto typu megalitické stavby předcházely kruhové objekty ohraničené příkopem a valem (tzv. *hengés*). Kromlech je ale na rozdíl od *hengés* samostatný, sestavený pouze z kamenů, není obklopen žádným příkopem či valem.¹¹⁵

Nejznámějším kromlechem v Evropě je anglický Stonehenge, kruhový kamenný útvar složený z několika trilitů (viz další kapitola).

Kamenné kruhy symbolizují dokonalost, nekonečno, slunce, kosmos. Tato místa se používala jako ochrana před zlými duchy. Kruhy jsou složeny z jednotlivých menhirů, někdy se v jejich obvodu nachází i kameny ležící na sobě, jindy je ve středu umístěn hlavní menhir. U řady megalitických staveb můžeme najít určitou strukturu. Většinou se jedná o čtyři brány a pátý prvek se nachází v prostředku stavby, což bývá menhir, dolmen nebo hrobka.¹¹⁶

¹¹³ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 152-153.

¹¹⁴ Sklenář, K. Slepé uličky archeologie. s. 107-108.

¹¹⁵ Kromlech. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kromlech>>

¹¹⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 1. s. 157-158.

3.3.1 HŘEDLE

U obce Hředle na Rakovnicku bychom mohli najít ojedinělý výskyt kamenných kruhů. Podle oficiálních stránek města Hředle se v roce 1957 na místě Přední Dílce vyoraly čtyři kamenné kruhy, jeden o velikosti 5 metrů a kolem něj tři s průměrem 2 - 3 metry. Každý kruh obsahoval deset až dvanáct pískovcových kamenů velkých od 60 do 100 cm. Bohužel se kameny kvůli stavbě chmelnice odstranily a byly odvezeny.¹¹⁷ Vzhledem k jejich umístění se dalo spekulovat o spojitosti s Kounovem, Něčemicemi, Klučkem nebo Špičákem, což jsou lokality s dochovanými kamennými řadami. Orientace kamenných kruhů byla severojižním směrem a kruhy tak ležely na linii slunovratu.^{118,119}

3.3.2 CEHNICE

V roce 2003 byl při stavbě rybníku v Cehnicích na Strakonicku nalezen kamenný kruh s kamennými střepy nádob pravděpodobně z období knovízské kultury. Po objevení střepů bylo místo podrobněji prozkoumáno a odkryl se kamenný kruh s jedním vztyčeným kamenem ve středu. Devět žulových kamenů o velikosti 60 až 100 cm bylo uspořádáno do elipsy, prostřední kámen byl orientován v severojižním směru. Průměrně se kameny nacházely od středového ve vzdálenosti 3,7 - 4,2 metru, jiné byly daleko až 13 metrů. Archeologové odhadli stáří kruhu na 3000 let.^{120,121}

Ve stavbě pak byly nalezeny další zlomky nádob a dva kamenné vybroušené předměty jehlanového tvaru. Tyto jehlany by barevně odpovídaly jadeitu, avšak podrobnější rozbor objevil, že tyto jehlany někdo padělal a podstrčil je archeologům v Cehnicích. Byly totiž vyrobené z akrylátu.¹²²

¹¹⁷ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 240.

¹¹⁸ Přehled megalitických památek v ČR. Kamenný kruh. Hředle. [cit. 19. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mhredle/mhredle.htm>>

¹¹⁹ Oficiální stránky Obce Hředle. [cit. 19. 3. 2011]. <www.hredle.cz/e_download.php?file=data/messages/obsah0_1.doc&original=Hredle-internet.doc>

¹²⁰ Přehled megalitických památek v ČR. Cehnice. [cit. 19. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mcehnice/mcehnice.htm>>

¹²¹ Velinský, F. Kamenný kruh z Cehnic - opravdu první datovaný český megalit? [cit. 19. 3. 2011]. <http://www.rozhlas.cz/sever/planetarium/_zprava/84737>

¹²² Tamtéž.

Jelikož se však kamenný kruh našel na břehu budoucího rybníka, byl celý komplex zasypán a ve stavebních pracích se pokračovalo. Kameny zůstaly na původním místě a jejich polohu ukazují pouze špičky, které vyčnívají nad okolním terénem. Na skutečnost, že se v okolí Cehnic našel kamenný kruh, upozorňuje pouze replika vystavená v centru obce.^{123,124}

3.3.3 ROVNÁ

Další nález kamenného kruhu byl opět na Strakonicku, v okolí obce Rovná. I tento kruh se skládal z devíti kamenů a v jeho blízkém okolí se našly střepy nádob, které pravděpodobně pochází ze starší doby železné, z 6. století př. n. l. Někteří badatelé odmítali označení kamenů jako kromlech, podle nich se jednalo pouze o zbytky kamenných mohylových věnců. Tomuto názoru pomohl i pozdější nález dvou halštatských mohyl. Dnes však kamenný kruh nestojí, není proto možné původ kamenného kruhu dále zkoumat.^{125,126}

3.4 TRILIT

Trilit je kamenná sestava složená ze dvou svisle postavených kamenných kvádrů a jednoho kamene položeným horizontálně na nich. Tento útvar je pravděpodobně vytvořen lidským přičiněním, tato stavba se vyznačovala pravidelným opracováním kamene. Často se v kamenech nacházely žlaby a čepy pro pevnější spojení. Velmi známým příkladem trilitu jsou jednotlivé kamenné "brány" Stonehenge.¹²⁷

3.4.1 ČELADNÁ

Na území České republiky se trilit neobjevuje, je však možné za tento typ megalitické stavby považovat jedno místo. Nachází se v CHKO Beskydy, na kopci zvaném Čertův mlýn. Zde byl mimo turistickou trasu objevena kamenná sestava (není jisté, zda se jedná o trilit či dolmen). Čertův stůl, jak je pojmenována stavba, stojí nedaleko vrcholu a zakončuje skalní

¹²³ Přehled megalitických památek v ČR. Cehnice. [cit. 19. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mcehnice/mcehnice.htm>>

¹²⁴ Jak to bylo v Cehnicích (2). [cit. 19. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/portal/rservice.php?akce=tisk&cislocanku=2010021201>>

¹²⁵ Přehled megalitických památek v ČR. Rovná. [cit. 19. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mrovna/mrovna.htm>>

¹²⁶ Velinský, F. Kamenný kruh z Cehnic - opravdu první datovaný český megalit? [cit. 19. 3. 2011].

<http://www.rozhlas.cz/sever/planetarium/_zprava/84737>

¹²⁷ Trilithon. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Trilithon>>

rozsedlinu dlouhou asi 100 metrů. Nejenže tvarem připomíná Stonehenge, ale i výzkumy dokazují, že umístění Čertova stolu nemůže být náhodné. V době jarní či podzimní rovnodennosti slunce zapadá přesně nad Radhoštěm, takže dutinou pod vrchním kamenem prosvítají sluneční paprsky.¹²⁸

Z informační tabule na Čertově Mlýně se dozvíme, že kamenný stůl sloužil podle pověsti čertovi, pravděpodobně z toho důvodu, že si lidé dříve nedokázali představit manipulaci s 6,5 tunovým vrchním kamenem. Vzhledem k umístění kamene je možné, že se stůl v dávných dobách využíval jako solární observatoř. Další teorie mluví o náhrobku vojevůdce, například Radagosta. Nebo se mohlo jednat o místo pro pohanské rituály.¹²⁹

Podle místní pověsti v blízkém okolí žila matka s dospělou dcerou. Ta ve vzteku, že stále nemá manžela, vykřikla, že i čerta by si vzala za muže. Zanedlouho se u chalupy objevil mladý myslivec a této dívce se dvořil. Matka nechtěla dceru dát, že prý myslivci nemají stálý domov. Myslivec ji ale přesvědčil, když vychvaloval své bohatství, a dceru přislíbila. Dala mu však podmínku, aby za dvě noci vystavěl na kopci mlýn. Druhý den k nim přišel starý dědeček, který, když slyšel o myslivci, varoval ženy před čertem. Prý v okolí skupuje jakýsi žebrák kohouty, proto stařeček poradil, aby ženy jednoho pečlivě uschovaly. Také k nim nakonec žebrák dorazil, ale odešel s nepořízenou, když byl podle slov matky kohout nedávno zabit. Čas běžel a myslivec stavěl mlýn. V noci vypustila žena kohouta, který ihned zakokrhál. V tu chvíli čert s kamenem upadl a zmizel. Tak vznikl Čertův stůl, na kterém jsou prý vidět otisky od řetězů a vytlačená záda čerta. Na vrchu, kde stál nedostavěný mlýn i strouha, pak byla chalupa, kde strašilo. Jeden vysloužilý voják zde později přenocoval a od čerta si vynutil slib, že do tohoto kraje už nikdy nevkročí.¹³⁰

Zda se jedná o trilit nebo dolmen je předmětem dohadů. Z fotodokumentace a srovnáním s jinými dolmeny by se dalo přiklonit k názoru, že Čertův stůl je trilitem. Jeho pravidelně opracované kameny a místo výskytu (podobně jako u Stonehenge) tomu nasvědčují.

¹²⁸ Informační cedule – Čertův mlýn. [cit. 19. 3. 2011]. <<http://www.v-klub.cz/view.php?cislocianku=2007110104>>

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

3.5 DOLMEN

Dolmen je složení keltských slov *taol* (stůl) a *maen* (kámen). Někde se používá i označení vchodové hroby. Jedná se o megalitickou stavbu tvořenou dvěma a více svislými kameny, které podpírají jeden rovný kámen horizontálně položený (tzv. stůl). Některé dolmeny mohou tvořit větší komplex nebo mohou být zapuštěny do terénu, takové stavby už více připomínají kamenné hroby než kamenné stoly.¹³¹

Pokud lze stanovit určité podmínky k určení dolmenů, dal by se mezi ně zařadit stav, kdy se vrchní kámen vertikálně dotýká spodních kamenů pouze na minimální ploše. Důležitým detailem je "drobný" klín, který se nachází v severozápadní části dolmenu. Tento klín podpírá vrchní kámen tak, aby stál ve vodorovné poloze. Navíc je tento drobný klín opřen o nejbližší kamenný blok. Bez tohoto nejmenšího kamene by celá sestava vůbec nemohla existovat.¹³²

3.5.1 VRKOSLAVICE

Ve Vrkoslavicích, v části Jablonce nad Nisou, stojí neobvyklá kamenná stavba jménem Čertův kámen. Leží na vyvýšeném kopci jen pár kroků od místního hřbitova a na dohled hlavní silnice. Dnes se kámen nachází v zastavěné oblasti, okolo dolmenu jsou rodinné domy.

Už v 19. století byl kámen popsán v díle Josefa V. Šimáka, kde napsal: „*Blízko kapličky trčí báječný Čertův kámen, megalitický shluk žuly, jako dolmen tajemný. Pět balvanů krytých šestým tvoří kobku, na svrchu pak, kam tesané schůdky vedou, pravěká erose glaciální vyhlodala dvojici kotlů.*“¹³³

Už v popisu J. V. Šimáka si musíme všimnout zmínky o tesaných kamenných schůdkách. Tyto kamenné schůdky nejsou dílem přírody, ale člověka. Na začátku 20. století se v okolí Jablonce používal kámen jako hlavní stavební prvek, a proto neměl být ani Čertův kámen výjimkou. Kámen byl navrtáván a celý kamenný komplex měl být zničen. Naštěstí v roce 1913 kámen i s pozemkem koupila obec, proto se zničení kamene nekonalo. Na kamenech zbyly jen stopy po vrtání. Jeden kus kamene však stačili řemeslníci odlomit a narušili tak vzácnou symetrii celé stavby.¹³⁴ Čertův kámen ve výšce 615 metrů nad mořem se po odkoupení stal

¹³¹ Dolmen. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Dolmen>>

¹³² Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 349-350.

¹³³ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 344.

¹³⁴ Tamtéž. s. 345.

symbolem obce, objevil se v neoficiálním erbu obce a dokonce i na obecním razítku. Dříve byla v blízkosti dolmenu i jedle, která byla také zobrazena v tomto erbu. Ta byla v roce 1927 vyvrácena během letní bouře.^{135,136}

Ve srovnání s evropskými dolmeny je jim Čertův kámen až neuvěřitelně podobný, dokonce i rozměry si odpovídají. S celkovou výškou 3,5 metru, šířkou z přední strany přibližně 11 metrů a výškou hlavního kamene 2 metry působí dolmen opravdu majestátně. Dnes je však hlavní kámen podložen čtyřmi kameny, tvořící tak komoru o výšce asi 1,4 metru otevřenou ze dvou stran. Zajímavostí je také vodorovná, jakoby opracovaná spodní strana vrchního kamene. Na vrchu, kam je možné se dostat pomocí vytesaných schůdků (původně díry pro odstřel), jsou patrné tzv. obětní mísy zvláštního tvaru. Navíc z této mísy vede drobná kamenná prohlubeň až k okraji kamene, kde by tekutiny (voda nebo obětiny) mohly bez problému odtékat.

Na kameni se také podepsalo několik vandalů, kteří do kamenů vyryli písmena a data. Přestože to muselo dát větší práci, některé znaky jsou v kameni vyryté opravdu hluboko. Takovým příkladem je klasické vyznání lásky z roku 1937, které se nachází na vnitřní straně klínu. Další znaky jsou vidět na velkém kameni na jižní straně nebo na vrchní straně hlavního kamene. Zde už nejsou písmena tak výrazná jako u prvního příkladu, navíc ani po "přečtení" nechápeme smysl těchto písmen.

Podle pověsti vznikl Čertův kámen, stejně jako jeho název, přemožením čerta. Jednou se prý vracel jablonecký brusič, když procházel kolem vrkoslavické kaple. Přestože byla noc, v kapli se svítilo a byly slyšet hlasy a to si brusič neuměl vysvětlit. Doběhl proto pro známého, aby se ozbrojili, a vrátili se spolu ke kapli. Oknem uviděli skupinu mužů se zakrytými tvářemi a jednoho s knihou, v které byly vidět zvláštní znaky. Muži za oknem si ihned mysleli, že v kapli vyvolávají ďábla. Doběhli domů a druhý den se vydali za místním farářem. Ten jim sice nevěřil, ale další noc se s nimi vydal ke kapli. V kapli pak farář poznal několik místních osob, jak poslouchají neznámého. Když zaříkali Lucifera, aby k nim přišel a nechal jim část svého pokladu, vešel farář do kaple. Osoby v kapli se domnívali, že už Lucifer přichází, proto se velmi

¹³⁵ Vnitřní turistický okruh v Jablonci nad Nisou – Čertův kámen.

¹³⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 347.

vylekali, když uviděli faráře. Ten přiskočil k neznámému, roztrhl mu knihu a kapli vykropil svěcenou vodou. V tu chvíli se venku objevila bouře, začalo prudce pršet a blesky létaly oblohou. Na kopci nad kaplí se vyvalil dým, objevil se čert s pytlí peněz. S čertovým zaklením se pytle proměnily v mohutné balvany. Navíc na jednom kameni zůstal otisk čertova ocasu, když s ním ve vzteku mrskal (jedná se viditelnou prohlubeň na přední straně vrchního kamene).¹³⁷

3.5.2 SMIRADICE

Nad obcí Smiradice se tyčí vrch Kbíl, kde se nachází tzv. Kbílovský dolmen. Podle informací strakonického historika z 19. století, Česlava A. Ludikara, se na Kbílu daly najít další dolmeny, které však byly zničeny. Po roce 1868 tak prý zbyl pouze jeden. Tento dolmen měří na délku 2,5 metru, 1 metr na šířku a pohybuje se necelý 1 metr nad terénem. Podobnost s dolmenem se Vrkoslavcích hledat nemůžeme, tento dolmen je složen pouze ze dvou kamenů, na kterých leží celkem plochá kamenná deska.¹³⁸

Od doby, kdy byl tento dolmen objeven, se o jeho původu vedou spory. Archeologové se ve svých názorech různí, do počátku 20. století se teorie spíše přikláněly k tomu, že jde o pravý dolmen. Posledním přesvědčeným o pravosti klíbského dolmenu byl Emanuel Šimek v době první světové války. Po roce 1921 nechal u dolmenu kopat archeolog Bedřich Dubský, který po výzkumech, kdy nic nenašel, prohlásil, že se jedná o přírodní výtvar. Od té doby se názor odborníků nezměnil a místo považují za přírodní útvar vzniklý zvětráváním. Existují dohady, že, když se v blízkosti kbílského dolmenu našly jiné megalitické památky, například v Sousedovicích, mohly by mít kameny společný vznik, proto by mohl být dolmen pravý.^{139,140}

¹³⁷ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 345-346.

¹³⁸ Přehled megalitických památek v ČR. Dolmen na Kbílu. [cit. 20. 3. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/msmirad/msmirad.htm>>

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Velinský, F. Švejcarova Lhota: Dolmen na Kbílu a desítky mužíků. [cit. 20. 3. 2011].
<http://www.rozhlas.cz/planetarium/tajemnamista/_zprava/750007>

3.5.3 MYSLKOV

Mezi obcemi Myslkov a Veletín se v zalesněném kopci nachází zajímavý kamenný útvar. Zda se jedná o dolmen vytvořený lidským přičiněním či přírodní útvar, o tom se vedou spory. Je možné, že se na dva přírodně vytvořené kameny pouze vrchní přesunul a tím vznikl tento dolmen. Je však jisté, že je horní kámen zespodu plochý a je ostatními kameny podepřený tak, aby na nich ležel vodorovně. Seskupení kamenů tak tvoří malý prostor o velikosti 1 metr na výšku, 1 metr na šířku a 3 metry na délku.^{141,142}

3.6 KAMENNÉ ŘADY

Řady neboli *alignments* je seskupení stojících kamenů do dlouhých řad. Kameny jsou většinou postavené tak, aby se nacházely ve stejné ose. Stává se, že těchto os je v blízkosti více, což může připomínat kamenné cesty nebo jejich ohrazení. Kameny jsou umístěné v pravidelných intervalech a celé řady mohou dosahovat délky až několik kilometrů.¹⁴³

Vysvětlení, proč a k čemu se kamenné řady stavěly, je několik. Mohlo se jednat o pravěké pohřebiště, astronomické výpočetní stanice, dráhy pro koně nebo, jak zněla jedna teorie o Carnacu, jednalo se o primitivní seismologická zařízení (viz s. 10).¹⁴⁴

3.6.1 KOUNOV

Nejzajímavější megalitickou stavbou na Rakovnicku jsou kounovské kamenné řady. Ty byly objeveny v roce 1934, když se o nich zmiňuje místní učitel Antonín Patejdl. Od té doby byly kameny vystaveny náporu archeologických vykopávek, podrobné dokumentaci i určitým rozborům ke zjištění jejich vzniku.¹⁴⁵

Křemencové řady se nachází na vyvýšenině nad obcí Kounov a dnes k nim vede naučná stezka. Najdeme je na nejvyšším místě, tzv. Rovině, v nadmořské výšce 525 metrů. Jde celkem o 14 rovnoběžných řad, které leží v hustém smíšeném lese. Oba konce řad jsou zničeny těžbou v místních lomech. Podle zkoumání se jedná o skoro 2240 kamenů v řadách od sebe

¹⁴¹ Přehled megalitických památek v ČR. Myslkov – dolmen. [cit. 20. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mmyslkov/mmyslkov.htm>>

¹⁴² Tramba, D. Dolmen u Myslkova. [cit. 20. 3. 2011]. <<http://menhiry.mysteria.cz/sedlecko.htm>>

¹⁴³ Stone row. [cit. 11. 2. 2011]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Stone_row>

¹⁴⁴ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 279

¹⁴⁵ Tamtéž. s. 281.

vzdálených 11-18 metrů. Jednotlivé řady jsou dlouhé kolem 350 metrů, ta nejdelší měří 450 metrů. Na rozdíl od Carnacu se jedná o malé, spíše ploché kameny a položené v zemi. Kameny jsou nepravidelných tvarů, ne větší než jeden metr. Samotné kameny od sebe nejsou vzdálené víc než pár kroků. Nachází se zde také tři kameny, které jsou umístěny mimo pravidelné řady. Tyto kameny byly pojmenovány jako Pegas, Gibbon I a Gibbon II (ten již není na svém původním místě).¹⁴⁶ Archeologové později dva největší kameny zkoumali. Šlo o Pegase v jihozápadní části a Gibbona v severovýchodním okraji. Na Gibbonu byl nalezeno opracování ve tvaru V. Z toho se archeologové domnívali, že kámen byl původně postaven a tento výřez používán pro zaměřování oblohy.¹⁴⁷

Z dochovaných svědectví pamětníků z počátku 20. století se můžeme dozvědět o kamenných řadách. V okolí řad prý odpočívaly děti, konkrétně v jižní části. Zde se podle popisu vyskytovaly kamenné kruhy o průměru asi 5 metrů, kameny byly tak velké, že na nich děti mohly pohodlně sedět. Dnes už je kamenný kruh zničen činností místních osob, které kameny odnesly kvůli možnosti orby.¹⁴⁸

V roce 1976 v okolí řad proběhl archeologický výzkum, který však nepřinesl nové poznatky ohledně stáří či původ. Našly se však středověké a novověké úlomky keramiky, které ale nesouvisely se vznikem kamenných řad. Není ale jisté, zda mají kamenné řady nějakou spojitost s nalezeným keltským hradištěm na Rovině. Z průzkumů se dále dalo určit, že kamenné řady jsou dílem člověka. Jednotlivé kameny byly totiž vloženy do hlubokých žlabů, ke kamenům pak byla nahrnuta zemina nebo drobné kamínky pro lepší stabilitu.¹⁴⁹

Na podzim roku 1996 byl v místě řad udělán odběr vzorků pro pylovou analýzu, čehož se účastnila odbornice z botanického ústavu AV, RNDr. Vlasta Jankovcová. Bylo důležité odebrat vzorky materiálu, který se měl nacházet pod kamenem, se kterým pravděpodobně nebylo hnuto. Proto se první vzorek odebral v první řadě v hloubce 30 cm, což odpovídalo hloubce blízkého kamene. Další vzorek se vzal z hloubky 20 cm mezi dvěma menšími kameny, třetí

¹⁴⁶ Kamenné řady Kounov. [cit. 20. 3. 2011]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%A9_%C5%99ady_Kounov>

¹⁴⁷ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 233.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 227-228.

¹⁴⁹ Kamenné řady Kounov. [cit. 20. 3. 2011]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%A9_%C5%99ady_Kounov>

z hloubky jen 5 cm pod povrchem. Tento postup byl zopakován u desáté řady. Z výsledků vyplývalo, že pylové částice pochází z doby, kdy v místě probíhala zemědělská činnost. Rovina prý nebyla pokryta lesem, ale používala se pro zemědělství. Nalezeny byly totiž různé typy obilovin a luční typy rostlin, jako například zvonek (*Campanula*), chrpa (*Centaurea*), třezalka (*Hypericum*) nebo jetel (*Trifolium*). Zajímavým nálezem byl i vřes (*Calluna*) nebo plavuň (*Lycopodium*). Dokázala se tedy existence polí mezi řadami. Z dalších pylových vzorků se zjistilo, že se zde pravděpodobně v pozdním středověku vysadily smrkové stromy. Bohužel plánované zjištění stáří či účelu kamenných řad se nepodařilo.¹⁵⁰

Řady byly i později dále zkoumány, hledaly se zlomové struktury. Z měření se zjistilo, že zlomy odpovídají směru kamenných řad, a to severojižním směrem. Zároveň se našly zlomy, které se ve svém protnutí setkaly v bodě kamene Pegas. Z jiného měření v roce 2001 a 2002 se potvrdilo, že by se kamenné řady na Kounově, Klučku i v Něčemicích protly v jednom bodě – v obci Lipno.¹⁵¹

Přestože se o kounovských kamenných řadách neví mnoho, podařilo se alespoň zmapovat terén a nyní se jedinci z Klubu psychotroniky a UFO snaží o zanesení kounovských řad do seznamu národního kulturního dědictví. Zatím se jim alespoň podařilo vybudovat stezku a vyčistit les v okolí kamenných řad.¹⁵²

3.6.2 NĚČEMICE

Blízko Kounova se nachází další vrch, na kterém jsou jiné řady arkózových pískovcových kamenů zbarvených do červeno-hněda. Celá oblast leží ve smrkovém lese. V této oblasti se však vyskytují dvě na sobě nezávislé kamenné řady. Jsou podstatně menší než kounovské řady, jedná se o čtyři řady, nejdelší 125 metrů. Navíc jsou umístěné v prudkém svahu na rozdíl od Kounova. Kamenné řady jsou od sebe vzdálené 21 metrů až 28 metrů. Jednotlivé kameny sotva přesahují velikost 50 cm, jsou převážně ploché a byly pravděpodobně usazeny na výšku,

¹⁵⁰ Zeman, J. Záhada kamenných řad u Kounova a pylová analýza – první výsledky a jak dále? [cit. 20. 3. 2011]. <<http://www.janzeman.eu/zahada-kamennych-rad-u-kounova-a-pylova-analyza-prvni-vysledky-a-jak-dale/megality/>>

¹⁵¹ Přehled megalitických památek v ČR. Kamenné řady na Rovíně. [cit. 20. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mkounov/mkounov.htm>>

¹⁵² Zeman J. Zůstane kamenný rébus nevyřešen? [cit. 20. 3. 2011]. <<http://www.janzeman.eu/zustane-kamenny-rebus-nevyresen/megality/>>

aby sledovaly směr řady. Ve srovnání s kounovskými řadami, i něčemické řady jsou zapuštěny do země stejným způsobem ve vystlaných žlabech.¹⁵³

Kamenné řady byly objeveny v roce 1950 kounovským učitelem, Václavem Náprstkem. Tento objev byl publikován o rok později ředitelem žateckého muzea. Ten popisuje, že se některé kameny nachází mimo své původní usazení. Podle jeho zápisků se však v okolí řad nacházel kamenný obdélník z bílého kamene, který se barevně odlišoval od červených kamenů z řad. Bohužel se po čase již tento zvláštní obdélník nenašel, spousta kamenů, nejen z řad, byla poházena v blízkém korytě dnes vyschlého potoka.¹⁵⁴

Vzhledem k severojižní orientaci kamenných řad a jejich umístění se příliš nedá uvažovat o použití pro astronomické účely. Z obou stran řad totiž jejich výhled zakrývají místní vrchy. Zajímavostí však je, že kamenné řady Něčemice, Kounov a Kluček směřují do jednoho bodu, kterým je obec Lipno.¹⁵⁵

3.6.3 KLUČEK

Další kamenné řady se vyskytovaly mezi obcemi Kluček a Lhota na Žatecku. Řady se nachází v místě chmelnice, opět je zde nakloněná plošina jako v případě Kounova. Kameny byly v dřívějších dobách odneseny z původního místa, dnes leží na okraji chmelnice. Jedná se přibližně o 400 kamenů o velikosti od 0,5 metrů do 2 metrů s odlišnými tvary. Materiálem kamenů je jemnozrnný křemenný pískovec, který se v místě nálezů řad nevyskytuje.¹⁵⁶

Z archivních záznamů z roku 1843 vyplývá, že v místě bylo pole, o kamenných řadách se nikdo nezmiňuje. Nálezy keramiky však dokazují, že bylo místo užíváno již v 16. století, pravděpodobně v této době byly kamenné řady zničeny.¹⁵⁷

¹⁵³ Přehled megalitických památek v ČR. Něčemice – kamenné řady. [cit. 20. 3. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mnecemice/necemic.htm>>

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Přehled megalitických památek v ČR. Kamenné řady – Kluček. [cit. 20. 3. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mklucek/mklucek.htm>>

¹⁵⁷ Tamtéž.

4 PŘÍRODNÍ KAMENNÉ STAVBY A PSEUDOMEGALITY

4.1 VIKLAN

Viklany nebo také *logans* jsou velké samostatné kameny nebo jsou součástí skalního bloku. Jedná se většinou o kruhový nebo oválný kámen, který se dotýká svého podloží pouze malou částí. Kámen tak získává na dojmu, že se "vznáší" nad okolním terénem. Často je možné s kameny hýbat, aniž by spadly.¹⁵⁸

Viklanů se v Čechách vyskytuje méně než samostatných menhirů. Tento typ megalitických staveb je velice ojedinělý a také složitější, pokud jej vytvořil člověk. Přesto se dost pochybuje o jejich původu. Ve velké míře se jedná o přirozené útvary, které vznikly zvětráváním skal. Avšak i u takových staveb se objevila víra v nadpřirozené schopnosti kamenů, proto se u nich nacházely různé obětiny.¹⁵⁹

4.1.1 KADOV

V okrese Strakonice leží malá obec Kadov, která je známá především výskytem jednoho z nejznámějších viklanů v Čechách. Jde o nejzachovělejší kamennou sestavu o výšce 1,5 metru, obvodu 11 metrů a hmotnosti asi 30 tun. Je zvláštní tím, že viklan sedí na výběžku skály a při doteku se opravdu viklá. V roce 1851 popsal kámen Karel Roth, tehdejší posluchač archeologických přednášek profesora Vocela. V době jeho mládí se v okolí objevili dragouni a následkem sázky se ti nejsilnější snažili kámen shodit ze svého lůžka. V této době se jim to nepodařilo, však v pozdějších letech byl viklan shozen a dlouho ležel vedle svého původního místa.¹⁶⁰

Zde ale nebyl navždy. V roce 1983 se o jeho navrácení postaral Ing. Pavel Pavel, který se zajímal o to, jak byly staré kamenné stavby postaveny. Pomocí třiceti spolupracovníků a deseti klád se snažili zvednout viklan o metr do výšky a posunout ho vodorovně o metr a půl v prostoru. Bohužel se jim v prvních chvílích nedařilo. Kvůli stísněnému okolí se srázem a lámajícím se kládám se kámen nepohnul. Když se pak někteří na kládách zhoupili, viklan se

¹⁵⁸ Rocking stone. [cit. 11. 2. 2011]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Rocking_stone>

¹⁵⁹ Sklenář, K. Slepé uličky archeologie. s. 117-118.

¹⁶⁰ Sklenář, K. Slepé uličky archeologie. s. 120-121.

rozkolébal a pomocí podkládaných trámů se pomalu zvedal. K tomu už P. Pavel potřeboval pouze deset osob. Ke zvednutí viklanu o metr potřebovala skupina celý den, na usazení do lůžka si vyhradila jiný den o tři týdny později. Vzhledem k problematickému terénu se účastníci rozhodli použít opět páku k pootáčení celým kamenem. Nakonec celý 30 tunový kolos vrátili na původní místo. Díky kresbě Karla Liebschera z konce 19. století si mohli ověřit, zda viklan je umístěn tak, jako byl dříve. Přesto si celý postup zopakovali po čtyřech letech znovu. Kámen opět shodili místní turisté, a proto byl P. Pavel a jeho přátelé pozváni k jeho znovupostavení. Tentokrát jim vrácení viklanu trvalo pouhé dvě hodiny.¹⁶¹ V roce 2003 byl viklan znovu shozen, proto i potřetí si P. Pavel zopakoval jeho vrácení do původního lůžka. Tehdy byl viklan zajištěn klíny, aby už zůstal ve své poloze, ale tak, aby se mohl trochu kývat.¹⁶²

V roce 1985 byl Kadovský viklan vyhlášen za přírodní památku, v roce 1990 chráněným přírodním výtvozem. Celou oblast spravuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.^{163,164}

K tomuto viklanu se vztahuje několik pověstí. Jedna z nich je o mladém učiteli, který se vsadil s čertem, že se dříve pomodlí s dětmi otčenáš, než čert přinese z Brd náruč kamenů. Čert se tedy vydal s obrovským vakem pro kameny, a když se vracel, slyšel, že je modlitba skoro u konce. Spěchal proto, ale kvůli nepozornosti mu jeden kámen vypadl a zabořil se do země. Přestože se čert snažil kámen zvednout, nepodařilo se mu to. Tím se navíc zdržel, a proto do Kadova přiletěl pozdě. Rozčílil se, že prohrál sázku, a shodil ostatní kameny na zem.

Další pověst je o dvou milencích. Bohatý otec dívky odmítal jejího chudého nápadníka, ale svolil ke svatbě pouze v případě, že mládenec uklidí během jedné noci velké kameny na sedlákově poli. Mladík si přizval na pomoc čerta výměnou za svou duši. Když se o tom jeho dívka dozvěděla, probudila uprostřed noci kohouta. Ten zakokrhá ve chvíli, kdy čert odnášel kameny z pole. Čert toho musel okamžitě nechat, odhodil kameny a zmizel. Tak byl mládenec zachráněn.

¹⁶¹ Malina, J. Jak vznikly největší monumenty dávnověku. s. 52-54.

¹⁶² Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 84.

¹⁶³ Kadovský viklan. [cit. 21. 2. 2011]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kadovsk%C3%BD_viklan>

¹⁶⁴ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Kadovský viklan. [cit. 21. 2. 2011]. <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=969>

Tyto dva příběhy jsou se šťastným koncem, další však není. Ve Slatině žili dva lakomí sedláci, kteří spolu sousedili pozemkem. Jednou jeden z nich přesunul mezník do sousedova pole, ale když to zjistil druhý sedlák, udělal přesný opak. Tak ho přesunovali navzájem, až se jednou v noci u mezníku potkali. Začali se prát a jeden z nich si přizval na pomoc čerta s tím, že mu dá svou duši, když mezník upevní tak, aby se s ním nedalo hnout. Čert tedy letěl pro kus skály do Brd, a když letěl zpět, jeden kámen se mu rozlomil a spadl u Kadova. Zbytek odnesl a rozházel po poli. Ráno pak našli vesničané mrtvého sedláka, který objímal mezník. A kamenu, který spadl čertovi, lidé říkali Viklan.¹⁶⁵

4.1.2 PETROVICE

Největším viklanem v České republice je tzv. Husova nebo Čertova kazatelna. Nachází se na kopci Kačina u obce Petrovice. V jeho blízkosti jsou další kameny, avšak s velikostí 2 metry na výšku, 3 metry na délku a necelé 2 metry na šířku se tento žulový viklan nedá přehlédnout. Na horní ploše má viklan prohlubeň velkou 80 cm a 60 cm.¹⁶⁶ V dávných dobách se v této míse mohly konat obětní rituály, podle dalších pověstí zde roku 1413 kázal Jan Hus, když navštívil hrad Zvěřinec. Viklan se také nazývá Čertova kazatelna, to vzniklo díky jezuitskému působení v okolí Petrovic.^{167,168}

Od roku 1977 je tento kámen chráněnou přírodní památkou, ke které patří i území o velikosti 9 hektarů.¹⁶⁹ Každý rok se zde 6. července na počest Mistra Jana Husa koná bohoslužba v přírodním prostředí.¹⁷⁰

V této oblasti se však nachází další kámen, tzv. Čertův kámen nebo Vrškámen. Jedná se také o viklan, který svou velikostí přesahuje Husovu kazatelnu. Jeho rozměry jsou přibližně 3 metry na výšku, 3,5 metru na šířku a 5,5 metru na šířku. Přestože se jedná o viklan, je složité

¹⁶⁵ Přehled megalitických památek v ČR. Kadov. [cit. 21. 2. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mkadov/mkadov.htm>>

¹⁶⁶ Přehled megalitických památek v ČR. Viklan "Husova kazatelna". [cit. 18. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mpetrovice/mpetrovice.htm>>

¹⁶⁷ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 85.

¹⁶⁸ Sklenář, K. Slepé uličky archeologie. s. 119.

¹⁶⁹ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Husova kazatelna. [cit. 18. 3. 2011].

<http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=637>

¹⁷⁰ Štěpánek, P. Petrovická stezka. [cit. 18. 3. 2011]. <<http://toulavakamera.ct24.cz/article.asp?id=2817>>

s ním pohnout, protože působením eroze dosedá na podložní skálu větší plochou, než jaká by kývání umožňovala.¹⁷¹

I tento kámen je od roku 1977 vyhlášen přírodní památkou.¹⁷²

Podle Petra Štěpánka, starosty Petrovic, byl tento kámen pohozen čertem, který stavěl tvrz Jakuba Krčína z Jelčan a Sedlčan v blízkých Obděnicích. Na kameni jsou vidět stopy po řetězech, pomocí kterých čert kámen nesl.¹⁷³

Husova kazatelna i Čertův kámen jsou součástí naučné stezky z Petrovic a zpět, která měří kolem 27 kilometrů. Trasa obsahuje celkově 20 informačních tabulí, které upozorňují na místní zajímavosti.¹⁷⁴

4.1.3 PLEŠIVEC

Dalším ze známějších viklanů je kámen na východní straně hory Plešivec. Jedná se o 2 metry vysoký a 3 metry dlouhý křemencový kámen ve tvaru kužele. Podle kresby z roku 1892 stál kámen na dvou kamenných čepech, díky kterým se viklan kolébal. Bohužel byl jeden čep roztržtý po úderu blesku a kámen je nyní nehybný.¹⁷⁵ Jelikož se na vrcholu Plešivce našly zbytky po hradišti z pozdní doby bronzové a blízké okolí je největším nalezištěm bronzových předmětů, dalo by se předpokládat, že i viklan byl postaven pro účely pohanských obřadů.^{176,177} Tyto teorie jsou však nepravděpodobné, viklan vznikl přírodním působením eroze.¹⁷⁸

¹⁷¹ Atlas Česka. Vrškámen. [cit. 18. 3. 2011]. <<http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/vrskamen/>>

¹⁷² Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Vrškámen. [cit. 18. 3. 2011].

<http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=638>

¹⁷³ Štěpánek, P. Petrovická stezka. [cit. 18. 3. 2011]. <<http://toulavakamera.ct24.cz/article.asp?id=2817>>

¹⁷⁴ Naučná stezka obce Petrovice u Sedlčan [cit. 18. 3. 2011]. <<http://www.petrovice-obec.cz/stezka.html>>

¹⁷⁵ Dvořák, O. Kamenné otazníky české historie. s. 86-88.

¹⁷⁶ Svobodová, P. Plešivec tajuplný i záhadný. [cit. 18. 3. 2011]. <http://www.pribramsko.eu/detail.php?ID=1487&anketa_nazev=&anketa_ukonceni=>

¹⁷⁷ Sklenář, K. Slepé uličky archologie. s. 121-122.

¹⁷⁸ Přehled megalitických památek v ČR. Viklan na Plešivci. [cit. 18. 3. 2011].

<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mrejkovice/mrejkovice.htm>>

4.2 KAMENNÉ (OBĚTNÍ) MISKY

Kamenné misky jsou pravděpodobným svědkem starého uctívání kamenů. Na našem území tuto tradici převzali Keltové, dá se předpokládat, že se v blízkosti starých keltských hradišť uctívaly kameny podobně jako stromy či vodní prameny. Lidé věřili, že se v kamenech shromažďuje nadpozemská energie, kterou mohli skrz ně čerpat. Takto například doufali v uzdravení nebo v pomoc s plodností. Přestože u těchto kamenů není jisté, zda se jedná o čistě přírodní útvar nebo o lidské dílo, je prokázáno, že se u kamenů konaly určité obřady. I dnes se u kamenů nachází drobné mince, papírky s přáním, potraviny nebo je toto místo hojně navštěvováno kvůli kontaktu s kamenem.¹⁷⁹

Kamenů s miskami se v České republice vyskytuje mnoho, často se k nim váže i konkrétní pověst k jejich vzniku nebo použití. Často převládá názor, že kamenné misky byly využívány čarodějnicemi, proto se v miskách zachytávala především krev. Proto jsou kameny nazývány obětními kameny, což ukazuje, že kámen nemusel mít tu nejlepší pověst pro místní obyvatele.¹⁸⁰

Přestože byli někteří lidé přesvědčeni o lidském přičinění ke vzniku misek, geologové již takový názor neměli. Podle jejich vysvětlení jde o přírodní vznik, tzv. zvětvování, kdy se uvolňuje jádro kamene, které se rozpadá a vyplavuje. Po takovém rozpadu pak zůstane miska, někdy i s odtokovým žlabem. Tuto teorii můžeme použít na většinu kamenných misek, ale některé do této teorie nespadají, jsou totiž viditelně opracované nástroji. Opracování kamene mohou dokázat i nálezy keramiky, které se v některých oblastech s obětními kameny vyskytovaly.¹⁸¹

4.2.1 JABLONEC NAD NISOU

Na území Jablonce nad Nisou se kromě vrkoslavického dolmenu nachází i jiná zajímavá kamenná stavba. Nedaleko vrkoslavického dolmenu stojí mohutný obětní kámen, který leží v zastavěné části, za oplocením jednoho z domů. I tento kámen měl být použit jako stavební materiál, proto se v jeho spodní části nalézají navrtané díry. V roce 1914 však kámen

¹⁷⁹ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 309-312.

¹⁸⁰ Obětní kameny (1). [cit. 26. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/portal/view.php?cisloclanku=2010040802>>

¹⁸¹ Obětní kameny (2). [cit. 26. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/portal/view.php?cisloclanku=2010041001>>

zachránily dvě soukromé osoby, jejichž jména jsou dodnes na kovové tabulce připevněné na kameni. Přesto kámen není na svém původním místě, kvůli stavbě silnice musel být odsunut na své nynější místo. Na vrcholku kamene stojí kovový kříž z přibližně první poloviny 19. století. V těsné blízkosti kříže se pak nachází velká kamenná mísa. Bohužel se neví nic o stáří kamene ani k čemu byla mísa využívána.¹⁸²

4.2.2 JINÉ KAMENNÉ MÍSY

V Plzeňském kraji, u obce Žihle se nachází les plný kamenných staveb, mezi nimi jsou obrovské balvany, viklany i kamenné misky. Mnoho z kamenů zde má své názvy jako Obětiště, Dědek nebo Bába. Na vrcholcích některých kamenů můžeme najít i obětní misky, zaujmou nás svou velikostí i pravidelným tvarem. I tyto obětní misky mohly sloužit k určitým obřadům. V mísách se tak mohly objevit krvavé obětiny, jejichž krev pak žlábký odtékala. Jindy se považovala dešťová voda, která se v misce nachytala, za léčivou. Voda se prý také používala k věštění. Další variantou je to, že se v miskách zapaloval oheň, což mělo význam tehdy, když se kámen nacházel na vyvýšeném místě.¹⁸³

Možná je také souvislost s irskými obětními miskami. V kamenné míse nebo v její blízkosti jsou položeny omleté kameny ve tvaru koule či vejce. Jsou tak součástí dvou odlišných rituálů. V případě, že se kamenem otáčelo ve směru pohybu slunce, doufalo se v uzdravení organismu pomocí tzv. léčivých kamenů. Někdy se však kameny nazývaly kletební a pomocí otáčení valounu proti směru pohybu slunce se požadovala náprava křivdy. Jestliže měl dotyčný pravdu, člověk, který mu křivdil, v okamžiku pohybu kamene zemřel. Pokud však dotyčný lhal, zemřel on.¹⁸⁴

Další kamenné misky se našly v okrese Kolín, na kopci zvaném Klepec. Největší kamenný blok se jmenuje Zkamenělý slouha nebo Zkamenělý ovčák. Nedaleko něj jsou další velké kameny, Fůra slámy a Špíchalův kočár. Na jejich vrchní straně byly nalezené velké misky, které zadržují dešťovou vodu. Tyto kameny a jejich misky také mohly souviset s uctíváním a tajemnými obřady.¹⁸⁵

¹⁸² Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 351-352.

¹⁸³ Tamtéž. s. 356, 359.

¹⁸⁴ Tamtéž. s. 359-360.

¹⁸⁵ Tamtéž. s. 319-320.

Jinou kamennou mísu je možné spatřit u Mnichova Hradiště, na kopci Smrkovec u obce Mužský. Tady se po značené cestě dostaneme až k pozoruhodnému kameni, jde o pískovcový viklan. Předpokládá se, že tato mísa byla vytvořena s pomocí lidí, což může být spojováno s nálezy ze starší doby železné. Podle pověsti zde žil obr Dráp se svou družkou. Ta však zemřela, a proto si obr chytil místní děvče. Dívka s ním nějakou dobu žila, ale po čase ho zradila a vesničané ho uvěznil. Obr se vzdal a nechal se odvést. Přestože dal vesničanům návod, jak najít jeho poklad, nikdy se to nikomu nepodařilo. Jelikož však vesničané věřili obrově moci, chodili skákat z jeho kamenného křesla, prý je pak už nebolely nohy.¹⁸⁶

4.3 PSEUDOMEGALITICKÉ STAVBY NOVOVĚKU

V současné době dochází k častým návratům ke starým přírodní tradicím. Objevují se kamenné stavby, které mohou být zaměňované s pravými megalitickými stavbami. Lidé, především sochaři, chtějí vyjádřit svou úctu k místu či kameni. Jde jim o estetiku, o propojení umění a minulosti. Tento styl se objevoval už na počátku 20. století, ale ani v dnešní době nevymizel. Novodobé kamenné struktury se tak dají najít po celém světě.¹⁸⁷

Čeští sochaři často používají neopracované kameny, stavějí je do konkrétních skupin, spojují je se sluncem. Kameny tak zdůrazňují svou symboliku ke slunci. Jedním z současných umělců je sochař Štěpán Klas. Tento umělec ztvárnil například žihelské kamenné stavby, obecně pak tvoří přímo v přírodě, kde má přehled o možných objektech. Jeho díla se inspiroují viklany, složitými kamennými strukturami, obětními mísami či vytváří vlastní kamenná témata.¹⁸⁸

Podobným sochařem se zájmem o megalitické památky je Zdeněk Hůla. Ten se především zaměřuje na symbolický význam kamenů a jejich tradice. Proto jsou jeho výtvořiny jednoduché, ovšem dokonalé. Jeho plastiky jsou k vidění například u hvězdárny v Ondřejově. Jiné kamenné stavby počítají se sluncem, které dává kamenům nádech rituálnosti.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Vokolek, V. Svět posvátných kamenů 2. s. 326-328.

¹⁸⁷ Tamtéž. s. 396-399.

¹⁸⁸ Tamtéž. s. 402-404.

¹⁸⁹ Tamtéž. s. 405-406.

Dnes můžeme na mnoha místech České republiky vidět výsledky práce i neznámých autorů, kteří vyzdvihli kamenné poselství do povědomí ostatních lidí. Jejich kamenné stavby jsou tak navštěvovány lidmi, kteří věří v utajenou energii nebo se chtějí propojit se světem a zemí. Časté postavení kamenů je do kruhu, neboť znázorňuje nekonečno, věčnost života a dokonalost. Tak například vznikl v roce 2008 kamenný kruh v Holašovicích, o rok dříve v Praze Tróji jiný kamenný kruh.^{190,191} Některé kamenné kruhy mají v sobě zakomponované skleněné čočky, které pak vytváří dokonalou souhru slunce a světla. Takový kamenný kruh s čočkou je k vidění na jihu Moravy, u obce Klentnice.¹⁹² Ani sever Čech není novodobých staveb ušetřen. V blízkosti Jablonné v Podještědí v lese u zámku Lemberk jsou od roku 1991 rozmístěné kamenné kvádry. Přestože je málo pravděpodobné, že mají kameny nějakou zvláštní moc, jsou lidmi hojně navštěvovány, dokonce se zde pořádají rituály a obřady.¹⁹³

Existují také kamenné řady, které lemují blízkou cestu, jako tomu je na Vyšehradě v Praze. V těchto kamenech jsou navíc vyražené drobné stopy zvířecí i lidské. V tomto případě je možné, že se autor snažil přiblížit přírodní svět dětem, neboť se zde také nachází lavičky, kolotoč a houpačka.

¹⁹⁰ Kozák, P. Megality. [cit. 27. 3. 2011]. <<http://www.archet.org/megality.htm>>

¹⁹¹ Vaculčík, P. Kamenný kruh – Botanická zahrada. [cit. 27. 3. 2011]. <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=5731>>

¹⁹² Vaculčík, P. Kamenný kruh – Klentnice. [cit. 27. 3. 2011]. <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=3480>>

¹⁹³ Kameny u Lemberku považují lidé za zázračné. [cit. 27. 3. 2011]. <http://www.novinky.cz/cestovani/187841-kameny-u-leंबरku-povazuji-lide-za-zazracne.html?keepThis=true&TB_iframe=true&height=650&width=850>

5 ZÁVĚR

Tato práce pojednává o tématu megalitických staveb na území České republiky. Hlavním cílem bylo zdokumentovat některá místa v České republice, kde se nachází více megalitických staveb. Vzhledem k jejich počtu bylo nutné vybrat stavby, které byly zkoumány nebo ke kterým se vážou zajímavé legendy. I tak by byl jejich počet stále velký, proto byl zúžen na důležité megalitické stavby podle četnosti informací. Takto bylo důležité postupovat u menhirů, které jsou v České republice nejrozšířenějším typem. Další typy, jako dolmeny nebo kamenné řady, se zde nevyskytují tak často, proto bývají podrobněji popsány. Bohužel některé megalitické stavby jsou zde vzácností, jako tomu je s kamennými kruhy. Tyto nalezené stavby byly v minulosti zničeny především kvůli místu nálezů, který měl být využit pro jiné účely, například pro stavbu silnice nebo pro zemědělské účely. Takto však neskončily jen kamenné kruhy, i další megality (kamenné řady) musely ustoupit lidskému působení.

Podle zjištěných informací je tak možné srovnat několik vlastností. Především se jedná o typ staveb a jejich materiál. Nejrozšířenějším typem megalitických staveb jsou menhiry, z přírodních staveb to jsou obětní mísy. Dále následují kamenné řady a dolmeny. Těch je v České republice méně, jsou však nezanedbatelnou součástí megalitických staveb. Je také zajímavé, že uvedené kamenné stavby jsou převážně z pískovce. Druhým nejčastějším materiálem je křemenec a slepenec. Pískovcové megality se vyskytují hlavně ve středních Čechách, především v oblasti Žatec, Louny, Rakovník. V těchto oblastech se objevuje také křemenec. Pražské megality jsou pro změnu každý z jiného materiálu, přestože jsou umístěny v blízkém okolí na Vyšehradě. I v Chabrech je materiál naprosto odlišný od ostatních. V těchto případech se jedná o silicit, ortorulu, pískovec a granitoid. Dalším centrem megalitických staveb je okolí Strakonice nebo Tábora.

Přestože první výzkumy pochází z 19. století, není tato problematika stále dořešena. Jde především o přesnou dokumentaci megalitických staveb. V tomto případě pravděpodobně neexistuje seznam nalezených megalitických staveb, které by byly i podrobně zkoumány. U některých staveb je složité zjistit, z jaké doby pochází a především proč byly postaveny na tom konkrétním místě. Tuto otázku si klade i v dnešní době mnoho badatelů a archeologů,

kteří se snaží zaznamenat veškeré možné informace o kamenných stavbách. Zároveň jsou také lokality, které pouhým pohledem předpokládají jejich megalitický původ, a tedy i zásah lidských rukou, ale při podrobnějším zkoumání se ukáže, že tato teorie byla pouze domněnkou. Příroda je nevyzpytatelná a dokazuje to lidem i takovými kamennými stavbami, které by automaticky zařadili do megalitických staveb. Z tohoto hlediska je proto velmi obtížné prokázat, jaké stavby byly postaveny s pomocí lidí a jaké nikoliv. Přestože dnes existují nejrůznější přístroje na zjištění stáří kamene či jeho položení, nelze po tolika staletích určit, zda je jeho původ pravěký nebo novodobý.

Dnes existují kameny, které jsou přírodním výtvozem nebo byly přetvořeny lidskou činností. Kameny však vyjadřují určitý příběh, skrývají určité zamýšlení nad tím, proč se nachází na daném místě a co mají symbolizovat. Bylo by vhodné takové kameny brát jako důležitou součást našeho lidského i přírodního světa, chovat k nim určitou úctu podobně jako úctu k naší minulosti.

6 VYSVĚTLIVKY

Arkózovitý – obsahující hojná zrna živců

Granitoid – hornina podobná granitům (žula) obsahující více minerálních součástí

Křemenec – sedimentární hornina vzniklá silifikací (prokřemeněním) jílovitých, vápnatých a jiných pískovců nebo stmelěním křemenného pískovce křemítem tmelem

Oligomiktní – slepenec s valounky jednoho typu hornin

Ortorula – metamorfované staré vyvřelé horniny

Polymiktní – slepenec se sedimenty různého složení

Silicit – bulžník, sedimentární hornina obsahující více než 90% oxidu křemičitého

Sluňák – celistvý křemenec vyskytující se jako erozní zbytky původně souvislých zvětrávacích krust ¹⁹⁴

	<i>Hrubost</i>	<i>Další vlastnosti</i>	<i>Stáří</i>	<i>Místo</i>	<i>Původ</i>
<i>Silicit</i>		s žilkami bílého křemene	600 mil. let	Praha - Chabry	hřbet Ládví, Velká skála
<i>Pískovec</i>	jemnozrnný	křemenný		Kluček	
	středo- zrnný	arkózovitý	90 mil. let	Horoměřice	okolí
		arkózovitý s křemennými a živcovými valounky	300 mil. let	Rakovník	okolí
		železitý tmel, křemenné valounky	315 mil. let	Klobuky	okolí
	hrubozrnný	arkózovitý, hrubozrnné polymiktní slepence	290 mil. let	Něčemice	okolí
		s valounky křemene	90 mil. let	Slavětín	údolí Debeřského potoka
	<i>Hrubost</i>	<i>Další vlastnosti</i>	<i>Stáří</i>	<i>Místo</i>	<i>Původ</i>

¹⁹⁴ Šarič, R. České megality – průvodce. s. 60.

VYBRANÉ MEGALITICKÉ STAVBY NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

<i>Pískovec</i>	hrubozrnný			menhir, Karlachovy sady, Vyšehrad	
<i>Slepenec</i>	drobnozrnný	oligomiktní, křemenné valounky	315 mil. let	Družec	okolí Kamenných Žehrovic
	středoizrnný	křemenný, pískovcové valounky, železitý tmel	90 mil. let	Jemníky	okolí
<i>Křemenec</i>	jemnozrnný	s valounky sluňáky	25 mil. let	Orasice	neznámý
				Drahomyšl	okolí
				Kounov	okolí
<i>Ortorula</i>				menhir u rotundy, Vyšehrad	
<i>Granitoid</i>			200 mil. let	Čertovy sloupy, Vyšehrad	Kamenný Přívoz
<i>Žula</i>				Petrovice	

7 SEZNAM LITERATURY

7.1 INTERNETOVÉ ZDROJE

7.1.1 INTERNETOVÉ ODKAZY

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Kadovský viklan [online]. [cit. 21. 2. 2011]. <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=969>

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Husova kazatelna [online]. [cit. 18. 3. 2011]. <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=637>

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – PP Vrškámen [online]. [cit. 18. 3. 2011]. <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=638>

Atlas Česka. *Vrškámen* [online]. [cit. 18. 3. 2011]. <<http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/vrskamen/>>

Kameny u Lemberku považují lidé za zázračné [online]. c 2. 1. 2010. [cit. 27. 3. 2011]. <http://www.novinky.cz/cestovani/187841-kameny-u-leمبرku-povazuji-lide-za-zazracne.html?keepThis=true&TB_iframe=true&height=650&width=850>

Dudek, Karel. *Otazníky z kamene, Archeoastronomie* [online]. c 25. 9. 2008. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://eldar.cz/archeoas/stripy/7.html>>

Jak to bylo v Cehnicích (2) [online]. c 12. 2. 2010. [cit. 19. 3. 2011]. <<http://www.kpufo.cz/portal/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2010021201>>

http://geologie.vsb.cz/praktikageologie/KAPITOLY/3_SEDIMENTY/3_SEDIMENTY.htm [online]. [cit. 13. 2. 2011].

<http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?arkozovity> [online]. [cit. 13. 2. 2011].

Hypotézy o megalitických památkách [online]. c 11. 7. 2010.[cit. 23. 10. 2010]. <<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/hypot.htm>>

Obětní kameny (1) [online]. c 8. 4. 2010. [cit. 26. 3. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/portal/view.php?cisloclanku=2010040802>>

Obětní kameny (2) [online]. c 12. 4. 2010. [cit. 26. 3. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/portal/view.php?cisloclanku=2010041001>>

Informační cedule – Čertův mlýn [online]. c 1. 11. 2007. [cit. 19. 3. 2011].
<<http://www.v-klub.cz/view.php?cisloclanku=2007110104>>

Kozák, Pavel. *Megality* [online]. c 19. 3. 2011. [cit. 27. 3. 2011].
<<http://www.archet.org/megality.htm>>

Lenková, Jitka. *Konec jedné záhady?* [online]. c 2/2000. [cit. 13. 2. 2011].
<<http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mklobuk/klobuk.htm>>

Leonard, R. Cedric. *The Stones of Carnac* [online]. c 1. 5. 2006. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://www.atlantisquest.com/Carnac.html>>

Megalitické aleje v Carnacu [online]. c 2004. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://milcas.ic.cz/hoby/zahady/carnac/carnac.html>>

Novák, Jiří. *Původ a poslání menhirů a dalších megalitických staveb* [online]. c 20. 4. 2010. [cit. 23. 10. 2010]. <<http://www.novaduchovnicesta.cz/informace/a24-puvod-a-poslani-menhiru-a-dalsich-megalitickych-staveb/>>

Oficiální stránky Obce Hředle [online]. [cit. 19. 3. 2011].
<www.hredle.cz/e_download.php?file=data/messages/obsah0_1.doc&original=Hředle-internet.doc>

Naučná stezka obce Petrovice u Sedlčan [online]. c 1. 11. 2002. [cit. 18. 3. 2011].
<<http://www.petrovice-obec.cz/stezka.html>>

Slouka, Jiří. *Záhadné objekty pražského Vyšehradu* [online]. c 2001 - 2007. [cit. 16. 2. 2011]. <<http://www.revuekamen.cz/vysehrad.htm>>

Svobodová, Pavlína. *Plešivec tajuplný i záhadný* [online]. c 28. 8. 2009. [cit. 18. 3. 2011].
<http://www.pribramsko.eu/detail.php?ID=1487&anketa_nazev=&anketa_ukonceni=>

Štěpánek, Petr. *Petrovická stezka* [online]. [cit. 18. 3. 2011]. <<http://toulavakamera.ct24.cz/article.asp?id=2817>>

Tramba, David. *Dolmen u Myslkova* [online]. [cit. 20. 3. 2011]. <<http://menhiry.mysteria.cz/sedlecko.htm>>

Tramba, David. *Seznam menhirů na území ČR* [online]. [cit. 13. 2. 2011]. <<http://menhiry.mysteria.cz/seznam.htm>>

Vaculčík, Petr. *Kamenný kruh – Botanická zahrada* [online]. c 28. 10. 2007. [cit. 27. 3. 2011]. <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=5731>>

Vaculčík, Petr. *Kamenný kruh – Klentnice* [online]. c 26. 9. 2005. [cit. 27. 3. 2011]. <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=3480>>

Velinský, Frederik. *Existují i české megality? Mýty a fakta kolem kamenů* [online]. c 18. 8. 2006. [cit. 11. 2. 2011]. <<http://www.21stoleti.cz/view.php?cisloclanku=2006081829>>

Velinský, Frederik. *Kamenný kruh z Cehnic - opravdu první datovaný český megalit?* [online]. c 24. 8. 2003. [cit. 19. 3. 2011]. <http://www.rozhlas.cz/sever/planetarium/_zprava/84737>

Velinský, Frederik. *Švejcárova Lhota: Dolmen na Kbilu a desítky mužiků* [online]. c 20. 6. 2010. [cit. 20. 3. 2011]. <http://www.rozhlas.cz/planetarium/tajemnamista/_zprava/750007>

Zeman, Jan. *Záhada kamenných řad u Kounova a pylová analýza – první výsledky a jak dále?* [online]. c 28. 7. 2010. [cit. 20. 3. 2011]. <<http://www.janzeman.eu/zahada-kamennych-rad-u-kounova-a-pylova-analyza-prvni-vysledky-a-jak-dale/megality/>>

7.1.2 WIKIPEDIE

Carnac Stones [online]. poslední editace 21. 10. 2010. [cit. 23. 10. 2010]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Carnac_stones>

Dějiny Irska [online]. poslední editace 26. 5. 2010. [cit. 23. 10. 2010]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%Bjiny_Irska>

Dolmen [online]. poslední editace 30. 1. 2011. [cit. 11. 2. 2011].
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Dolmen>>

Kadovský viklan [online]. poslední editace 6. 2. 2011. [cit. 21. 2. 2011].
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kadovsk%C3%BD_viklan>

Kamenné řady Kounov [online]. poslední editace 23. 1. 2011. [cit. 20. 3. 2011].
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%A9_%C5%99ady_Kounov>

Kamenný pastýř [online]. poslední editace 12. 2. 2011. [cit. 13. 2. 2011].
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%BD_past%C3%BD%C5%99>

Kornélius [online]. poslední editace 2. 9. 2010. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Korn%C3%A9lius>>

Kromlech [online]. poslední editace 29. 1. 2010. [cit. 11. 2. 2011].
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kromlech>>

Megalit [online]. poslední editace 21. 10. 2010. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Megalit>>

Megalithic Temples of Malta [online]. poslední editace 26. 12. 2010. [cit. 27. 12. 2010].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Megalithic_Temples_of_Malta>

Menhir [online]. poslední editace 8. 8. 2010. [cit. 11. 2. 2011].
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Menhir>>

Picture stone. [online]. poslední editace 20. 8. 2010. [cit. 27. 12. 2010].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Picture_stone>

Rocking stone [online]. poslední editace 3. 12. 2010. [cit. 11. 2. 2011].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Rocking_stone>

Stonehenge [online]. poslední editace 21. 10. 2010. [cit. 23. 10. 2010].
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Stonehenge>>

Stone row [online]. poslední editace 3. 12. 2010. [cit. 11. 2. 2011].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Stone_row>

Stone ship [online]. poslední editace 26. 12. 2010. [cit. 27. 12. 2010].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Stone_ship>

Trilithon [online]. poslední editace 1. 2. 2011. [cit. 11. 2. 2011].
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Trilithon>>

7.2 KNIŽNÍ PUBLIKACE

Bauerová, A. *Keltové v Čechách: Průvodce po památkách keltské kultury*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-054-3.

Bible – Starý zákon. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1979.

Dvořák, Otomar. *Kamenné otazníky české historie*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-252-5.

Kozák, Pavel. *Místa působení Megality, posvátná místa, obrazce v obilí*. České Budějovice: ArchET, 1997. ISBN 80-902394-0-4.

Malina, Jaroslav. *Jak vznikaly největší monumenty dávnověku*. Praha : Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0211-4.

Meehan, Cary. *Esoterické Irsko - průvodce po posvátných místech, legendách a lidových pověstech*. Praha : Eminent, 2004. ISBN 80-7281-141-X.

Ottův slovník naučný, sv. 15. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-196-1.

Sklenář, Karel. *Tanec obrů. Není to jen Stonehenge*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0415-7.

Sklenář, Karel. *Slepé uličky archeologie*. Praha: Mht, 1995.

Svoboda, Karel. *Tajemné megality - svědkové doby kamenné*. Praha : Horizont, 1990. ISBN 80-7012-034-7.

Šarič, Radko, Štěpánek, Petr. *České megality - průvodce*. Praha: Materna, 1998. ISBN-80-238-3303-0.

Vokolek, Václav. *Svět posvátných kamenů 2*. Praha: Eminent, 2006. ISBN 80-7281-239-4.

Vnitřní turistický okruh v Jablonci nad Nisou. Technické služby Jablonec nad Nisou s.r.o.,
b. r. v.

7.3 SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

Bič, Jindřich. *Záhada Stonehenge: Klíč k rozluštění nabízí kostra lučištníka!* History, 2010, č. 1/2010, s. 70-73.

Šmejkal, Pavel. *Zkamenělý pastýř hlídá Klobuky.* Panorama 21. století, 2010, č. 5/2010, s. 67.

7.4 ZDROJE VYOBRAZENÍ V PŘÍLOZE

1. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Trilith_Stonehenge.jpg [cit. 16. 3. 2011]
2. <http://commondatastorage.googleapis.com/static.panoramio.com/photos/original/15898111.jpg> [cit. 16. 3. 2011]
3. <http://ty-grik.blog.cz/0802> [cit. 16. 3. 2011]
4. http://en.wikipedia.org/wiki/Stone_ship [cit. 16. 3. 2011]
5. <http://picasaweb.google.com/lh/photo/-VodOnnpb7nFih0jgcD4AA> [cit. 16. 3. 2011]
6. <http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=menhiry1> [cit. 16. 3. 2011]
7. <http://www.ceskem.cz/lounsko-a-zatecko/drahomysl/1582-menhir-zaklety-mnich-v-drahomysli.html> [cit. 16. 3. 2011]
8. <http://moje-kniha-stinu.blog.cz/1005> [cit. 16. 3. 2011]
9. <http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2004618&db=444> [cit. 16. 3. 2011]
10. <http://www.megalithic.co.uk/modules.php?op=modload&name=a312&file=index&do=showpic&pid=21592&orderby=dateD> [cit. 16. 3. 2011]
11. http://surreal.rajce.idnes.cz/Slansko_menhiry/ [cit. 16. 3. 2011]
12. <http://picasaweb.google.com/Busman0/MegalitCZ#5531352123905851602> [cit. 16. 3. 2011]
13. <http://foto.mapy.cz/144766-Orasice-keltsky-kamen> [cit. 16. 3. 2011]
14. <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=20> [cit. 16. 3. 2011]
15. <http://mista.unas.cz/index.php?clanek=26> [cit. 16. 3. 2011]
16. autor fotografie
17. autor fotografie
18. autor fotografie

19. autor fotografie
20. autor fotografie
21. autor fotografie
22. <http://www.kpufo.cz/wst/mega.htm> [cit. 30. 3. 2011]
23. <http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mhredle/mhredle.htm> [cit. 30. 3. 2011]
24. <http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mcehnice/mcehnice.htm> [cit. 30. 3. 2011]
25. Tamtéž.
26. Tamtéž.
27. <http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mrovna/mrovna.htm> [cit. 30. 3. 2011]
28. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=4660> [cit. 30. 3. 2011]
29. http://www.ian.cz/detart_fr.php?id=1674 [cit. 30. 3. 2011]
30. autor fotografie
31. autor fotografie
32. autor fotografie
33. autor fotografie
34. autor fotografie
35. autor fotografie
36. autor fotografie
37. autor fotografie
38. <http://fotoalba.centrum.cz/photo.php?pid=23555166&row=w%3Dpl%26uid%3D9676774%26aid%3D2241672%26cid%3D0%26sort%3D4%26onpage%3D24%26page%3D7%26offset%3D150> [cit. 30. 3. 2011]
39. <http://www.turistika.cz/foto/229360/rozhledna-na-kbilu-u-strakonic?layout=screen> [cit. 30. 3. 2011]
40. http://putujici.cz/?p=p_122&sName=Myslkovsky-dolmen [cit. 30. 3. 2011]
41. http://www.putujici.cz/?p=p_103&sName=Menhiry-v-Ceskem-Meranu--uvod [cit. 30. 3. 2011]
42. http://cestovani.idnes.cz/odkud-se-vzalo-2500-balvanu-u-kounova-dty-igcechy.asp?c=A060901_162706_igcechy_tom [cit. 30. 3. 2011]
43. <http://picasaweb.google.com/lh/photo/O9ZLYp8UpkHn6npl388H8w> [cit. 30. 3. 2011]

44. <http://picasaweb.google.com/Busman0/MegalitCZ#> [cit. 30. 3. 2011]
45. <http://boiohaemum.cz/view.php?nazevclanku=kounovske-kamenne-rady&cislocclanku=2006041901> [cit. 30. 3. 2011]
46. http://eldar.cz/megality/kounovske_rady.html [cit. 30. 3. 2011]
47. <http://picasaweb.google.com/Busman0/MegalitCZ#5221685300000326402> [cit. 30. 3. 2011]
48. <http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/kartoteka/mklucek/mklucek.htm> [cit. 30. 3. 2011]
49. Tamtéž.
50. <http://www.blatna.info/viklan-v-kadove.php> [cit. 30. 3. 2011]
51. <http://www.turistika.cz/foto/282319/naucna-stezka-kadovsky-viklan> [cit. 30. 3. 2011]
52. <http://itras.cz/husova-kazatelna/galerie/7150/> [cit. 30. 3. 2011]
53. <http://www.turistika.cz/vylety/husova-kazatelna-a-vrskamen> [cit. 30. 3. 2011]
54. <http://foto.mapy.cz/96920-Vrskamen-u-Petrovic> [cit. 30. 3. 2011]
55. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Natural_monument_Vr%C5%A1k%C3%A1men_\(4\).JPG](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Natural_monument_Vr%C5%A1k%C3%A1men_(4).JPG) [cit. 30. 3. 2011]
56. <http://www.panoramio.com/photo/4097738> [cit. 30. 3. 2011]
57. <http://brdsky.blog.cz/0705/tajuplna-hora-plesivec> [cit. 30. 3. 2011]
58. fotografie, autor Martin Frič
59. fotografie, autor Martin Frič
60. fotografie, autor Martin Frič
61. fotografie, autor Martin Frič
62. http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:U_Baby_V_Lomu_-_Baba2.jpg [cit. 30. 3. 2011]
63. <http://foto.mapy.cz/114958-Balvan-Dedek-u-Zihle> [cit. 30. 3. 2011]
64. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Klepec.JPG> [cit. 30. 3. 2011]
65. <http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/klepec/> [cit. 30. 3. 2011]
66. <http://pohodar.com/fotecky/architektura1/05.htm> [cit. 30. 3. 2011]
67. <http://www.archet.org/megality.htm> [cit. 30. 3. 2011]
68. <http://www.hrady.cz/index.php?OID=5731> [cit. 30. 3. 2011]
69. <http://www.alena.ilcik.cz/0904palava.php> [cit. 30. 3. 2011]
70. Tamtéž.
71. <http://www.carovani.cz/pojd-se-toulat-t3770.html> [cit. 30. 3. 2011]

- 72. autor fotografie
- 73. http://www.bubec.cz/akce/311_Hula/Hula.htm [cit. 30. 3. 2011]
- 74. Tamtéž.
- 75. Google Maps [cit. 6. 4. 2011]

SEZNAM ILUSTRACÍ

Ilustrace 1: Stonehenge - trilit.....	P1
Ilustrace 2: Kamenné řady v Carnacu, Francie.....	P1
Ilustrace 3: Kamenná stéla v Newgrange, Irsko.....	P2
Ilustrace 4: Kamenné lodě ve Švédsku.....	P2
Ilustrace 5: Kamenný pastýř v Klobukách.....	P3
Ilustrace 6: Kresba klobuckého pastýře z roku 1877.....	P3
Ilustrace 7: Zakletý mnich u Drahomyšle.....	P4
Ilustrace 8: Zakletý mnich u Drahomyšle.....	P4
Ilustrace 9: Zkamenělec v Družci.....	P5
Ilustrace 10: Jemnický menhir	P5
Ilustrace 11: Horoměřický menhir.....	P6
Ilustrace 12: Slavětínská Baba.....	P6
Ilustrace 13: Menhir v Orasicích.....	P7
Ilustrace 14: Kamenná panna u Rakovníka.....	P7
Ilustrace 15: Menhir v Praze - Chabry.....	P8
Ilustrace 16: Menhir před chrámem sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.....	P8
Ilustrace 17: Menhir u rotundy sv. Martina na Vyšehradě.....	P9
Ilustrace 18: Menhir v rohu Karlachových sadů, Vyšehrad.....	P9
Ilustrace 19: Čertovy sloupy na Vyšehradě.....	P10
Ilustrace 20: Detail Čertových sloupů na Vyšehradě.....	P11
Ilustrace 21: Nápis na jednom z Čertových sloupů.....	P11
Ilustrace 22: Náskres kamenných kruhů u obce Hředle.....	P12
Ilustrace 23: Rytina v knize M. Boleluckého - domnělá podoba sousedovické Alžběty.....	P12
Ilustrace 24: Nálezy kamenného kruhu v Cehnicích.....	P13
Ilustrace 25: Nový kamenný kruh v Cehnicích jako vzpomínka na původní kruh.....	P13
Ilustrace 26: Náskres umístění cehnického kamenného kruhu.....	P14
Ilustrace 27: Náskres kamenného kruhu v Rovné z roku 1874.....	P14
Ilustrace 28: Čertův stůl v Čeladné.....	P15
Ilustrace 29: Strouha vedoucí k Čertovu stolu.....	P15
Ilustrace 30: Čertův kámen ve Vrkoslavicích, pohled zepředu.....	P16
Ilustrace 31: Čertův kámen, pohled zezadu.....	P16
Ilustrace 32: Čertův kámen, detail kamenného klínu z vnější strany.....	P17
Ilustrace 33: Čertův kámen, detail kamenného klínu z vnitřní strany.....	P17
Ilustrace 34: Čertův kámen, detail ulomeného kamene a navrtaných děr na horním kameni	P18
Ilustrace 35: Čertův kámen, detail kamenné mísy a žlábků vedoucím k okraji kamene.....	P18
Ilustrace 36: Čertův kámen, detail žlabu vedoucího z kamenné mísy.....	P19
Ilustrace 37: Čertův kámen, detail vyrytého nápisu na vnitřní straně kamene.....	P19
Ilustrace 38: Smiradický dolmen, pohled z přední strany.....	P20
Ilustrace 39: Smiradický dolmen, pohled ze zadní strany.....	P20
Ilustrace 40: Myslkovský dolmen.....	P21
Ilustrace 41: Myslkovský dolmen, bližší pohled.....	P21

Ilustrace 42: Kounovské kamenné řady.....	P22
Ilustrace 43: Kounovské kamenné řady.....	P22
Ilustrace 44: Kounovské kamenné řady - Pegas.....	P23
Ilustrace 45: Kounovské kamenné řady - Gibbon.....	P23
Ilustrace 46: Nákres kounovských kamenných řad z roku 1982.....	P24
Ilustrace 47: Něčemické kamenné řady.....	P25
Ilustrace 48: Zničené kamenné řady na Klučku.....	P25
Ilustrace 49: Mapa kamenných řad a jejich střet - R (Kounov), N1, N2 (Něčemice), K (Kluček).....	P26
Ilustrace 50: Kadovský viklan.....	P27
Ilustrace 51: Kadovský viklan, detail kamenných mís.....	P27
Ilustrace 52: Husova kazatelna v Petrovicích.....	P28
Ilustrace 53: Husova kazatelna v Petrovicích.....	P28
Ilustrace 54: Vrškámen v Petrovicích.....	P29
Ilustrace 55: Vrškámen v Petrovicích.....	P29
Ilustrace 56: Viklan na Plešivci.....	P30
Ilustrace 57: Viklan na Plešivci - detail dvojího základu.....	P30
Ilustrace 58: Kotelní kámen v Jablonci.....	P31
Ilustrace 59: Kotelní kámen, pohled z boku.....	P31
Ilustrace 60: Kotelní kámen, detail kovové destičky.....	P32
Ilustrace 61: Kotelní kámen, detail kamenné mísy a vytesaných děr připravených pro rozlomení kamene.....	P32
Ilustrace 62: Kamenná Baba v Žihli.....	P33
Ilustrace 63: Kamenný Dědek v Žihli.....	P33
Ilustrace 64: Kamenný slouha na Klepci.....	P34
Ilustrace 65: Kamenný slouha na Klepci.....	P34
Ilustrace 66: Kamenná mísa na Smrkovci.....	P35
Ilustrace 67: Holašovický pseudokromlech.....	P36
Ilustrace 68: Kamenný kruh v Praze Tróji.....	P36
Ilustrace 69: Pseudokromlech v Klentnici.....	P37
Ilustrace 70: Detail klentnického kromlechu, středový kámen se skleněnou čočkou.....	P37
Ilustrace 71: Pseudokromlech u Lemberku.....	P38
Ilustrace 72: Kamenná řada na Vyšehradě.....	P38
Ilustrace 73: Kamenná brána, autor Zdenek Hůla.....	P39
Ilustrace 74: Detail kamenné brány.....	P39
Ilustrace 75: Mapa České republiky a vyznačené lokality megalitických staveb.....	P40

Ilustrace 1: Stonehenge - trilit

Ilustrace 2: Kamenné řady v Carnacu, Francie

Ilustrace 3: Kamenná stéla v Newgrange, Irsko

Ilustrace 4: Kamenné lodě ve Švédsku

Ilustrace 5: Kamenný pastýř v Klobukách

Ilustrace 6: Kresba klobuckého pastýře z roku 1877

Ilustrace 7: Zakletý mnich u Drahomyšle

Ilustrace 8: Zakletý mnich u Drahomyšle

Ilustrace 9: Zkamenělec v Družci

Ilustrace 10: Jemnický menhir

Ilustrace 11: Horoměřický menhir

Ilustrace 12: Slavětínská Baba

Ilustrace 13: Menhir v Orasících

Ilustrace 14: Kamenná panna u Rakovníka

Ilustrace 15: Menhir v Praze - Chabry

Ilustrace 16: Menhir před chrámem sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

*Ilustrace 17: Menhir u rotundy sv. Martina
na Vyšehradě*

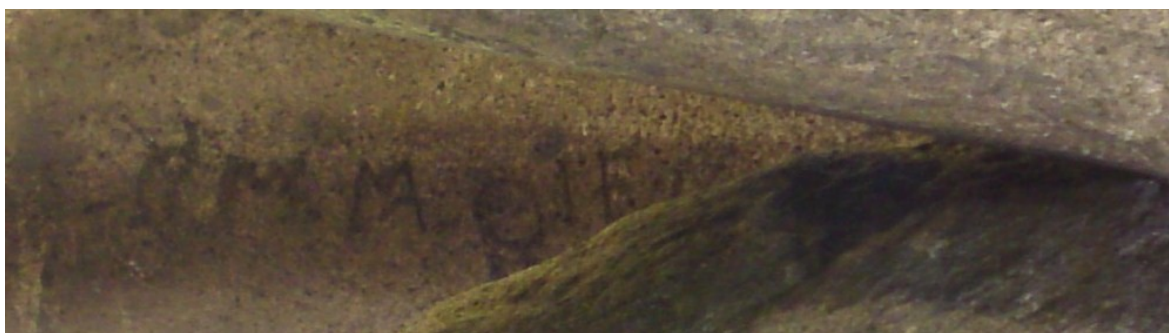
*Ilustrace 18: Menhir v rohu Karlachových
sadů, Vyšehrad*

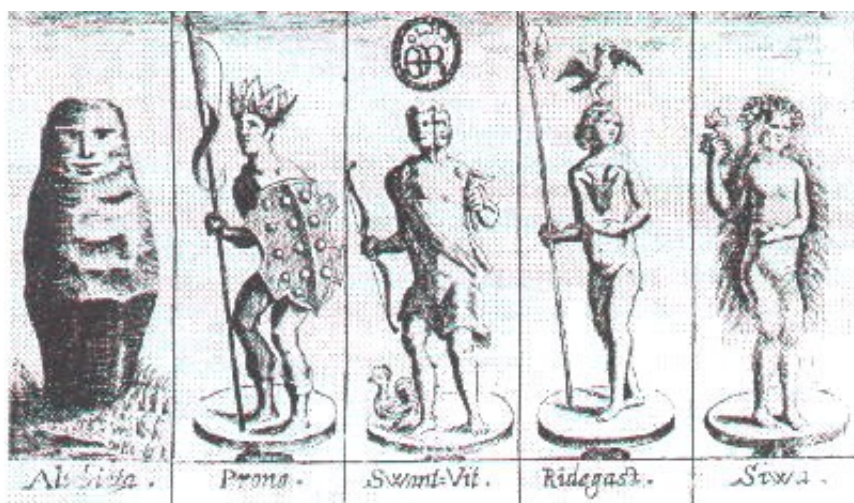
Ilustrace 19: Čertovy sloupy na Vyšehradě

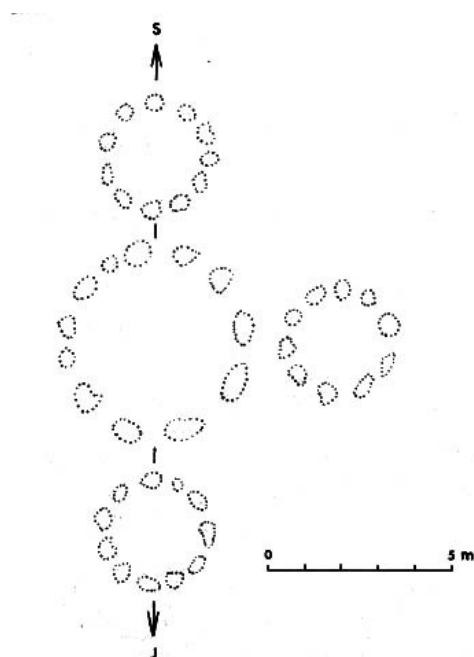
Ilustrace 20: Detail Čertových sloupů na Vyšehradě

Ilustrace 21: Nápis na jednom z Čertových sloupů

Ilustrace 22: Rytina v knize M. Boleluckého - domnělá podoba sousedovické Alžběty

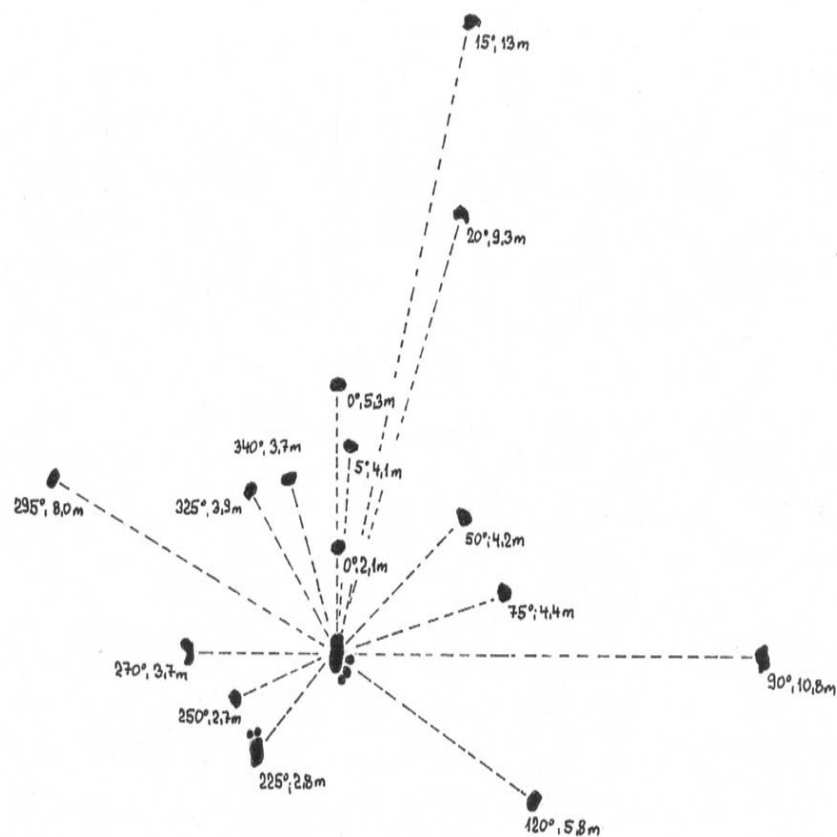
Ilustrace 23: Nákres kamenných kruhů u obce Hředle

Ilustrace 24: Nálezy kamenného kruhu v Cehnicích

Ilustrace 25: Nový kamenný kruh v Cehnicích jako vzpomínka na původní kruh

Ilustrace 26: Náčrt umístění cehnického kamenného kruhu

*Ilustrace 27: Náčrt kamenného kruhu
v Rovné z roku 1874*

Ilustrace 28: Čertův stůl v Čeladné

Ilustrace 29: Strouha vedoucí k Čertovu stolu

Ilustrace 30: Čertův kámen ve Vrkošlavičích, pohled zepředu

Ilustrace 31: Čertův kámen, pohled zezadu

Ilustrace 32: Čertův kámen, detail kamenného klínu z vnější strany

Ilustrace 33: Čertův kámen, detail kamenného klínu z vnitřní strany

Ilustrace 34: Čertův kámen, detail ulomeného kamene a navrtaných děr na horním kameni

Ilustrace 35: Čertův kámen, detail kamenné mísy a žlábků vedoucím k okraji kamene

Ilustrace 36: Čertův kámen, detail žlabu vedoucího z kamenné mísy

Ilustrace 37: Čertův kámen, detail vyrytého nápisu na vnitřní straně kamene

Ilustrace 38: Smiradický dolmen, pohled z přední strany

Ilustrace 39: Smiradický dolmen, pohled ze zadní strany

Ilustrace 40: Myslkovský dolmen

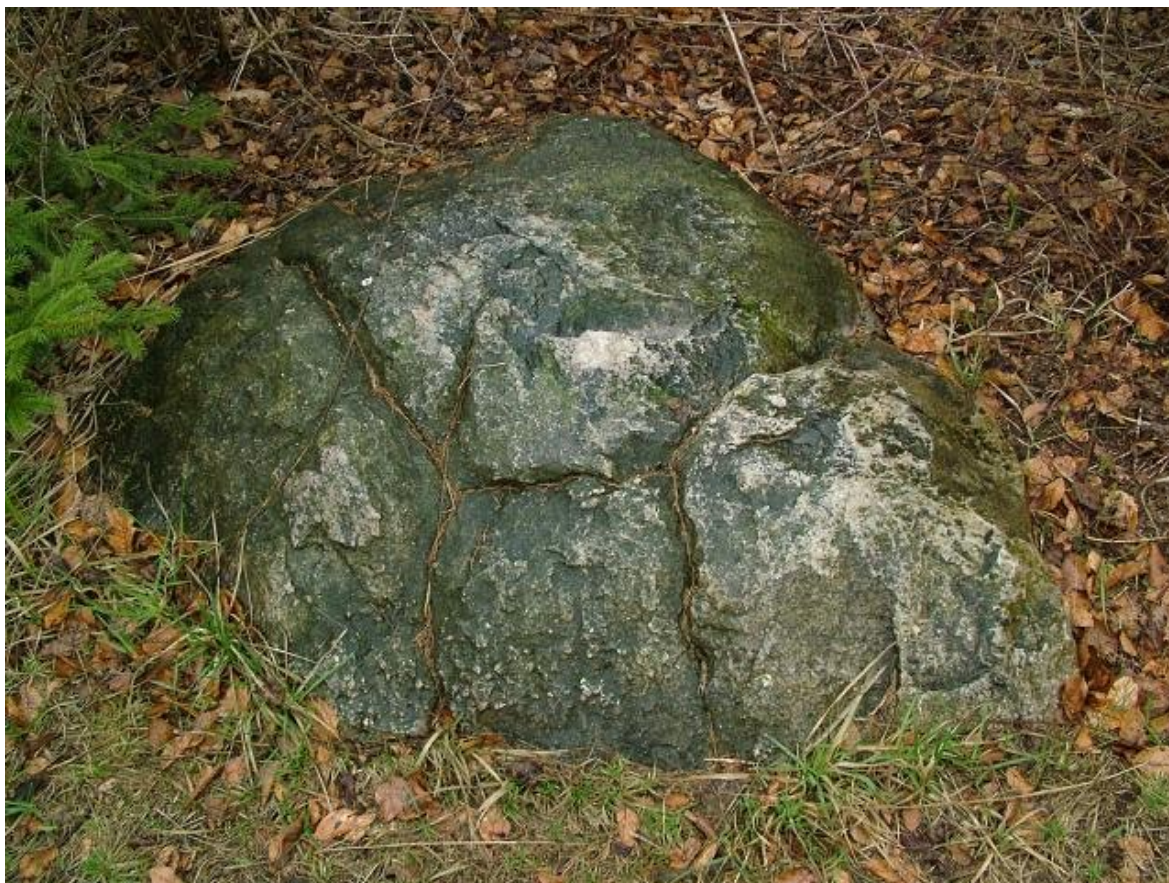
Ilustrace 41: Myslkovský dolmen, bližší pohled

Ilustrace 42: Kounovské kamenné řady

Ilustrace 43: Kounovské kamenné řady

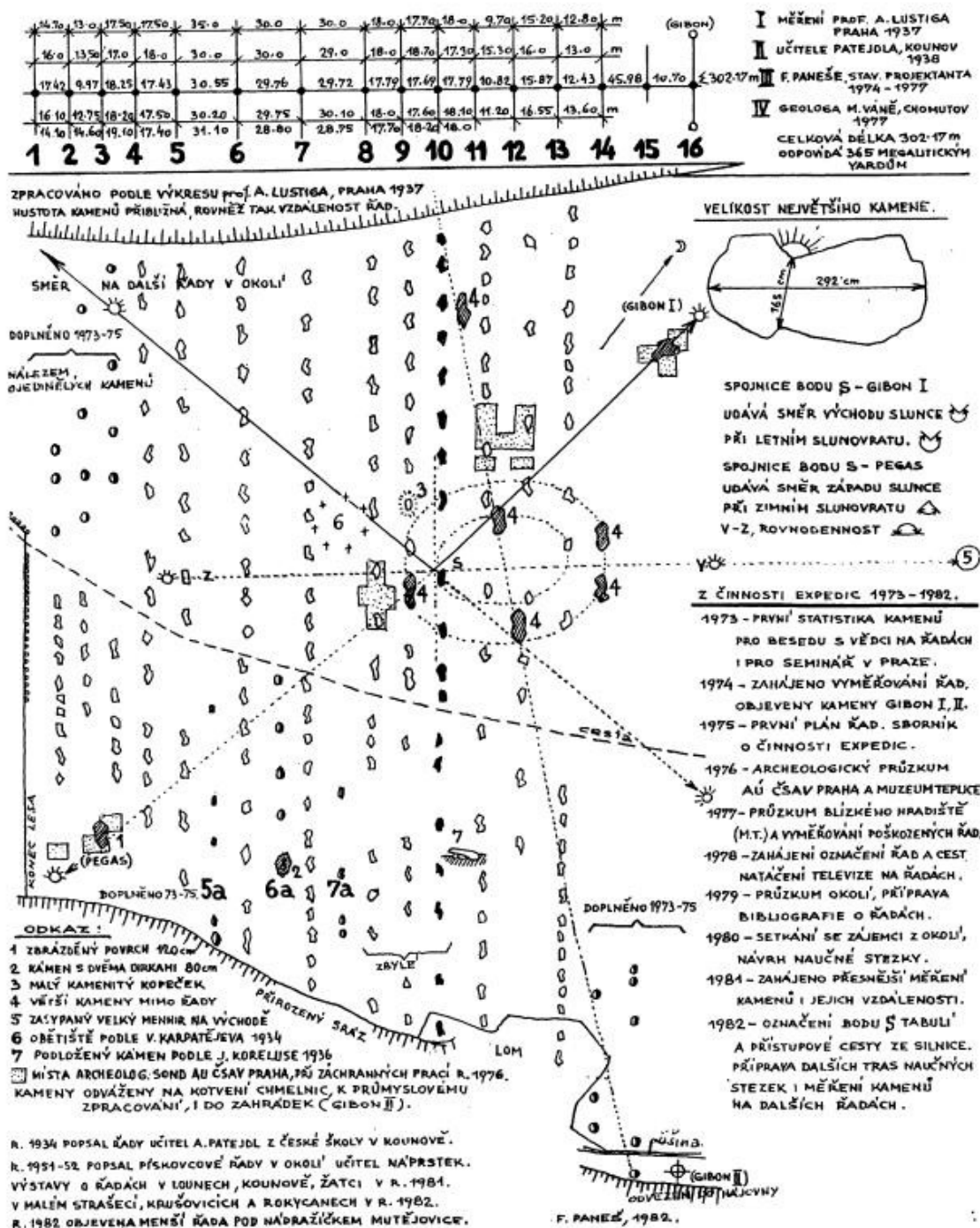
Ilustrace 44: Kounovské kamenné řady - Pegas

Ilustrace 45: Kounovské kamenné řady - Gibbon

HISTORIE VÝZKUMU KAMENNÝCH ŘAD

NA NÁHORNÍ PLOŠINĚ KOPCE ROVINA, MEZI KOUNOVEM A DOMOUŠICEMI.

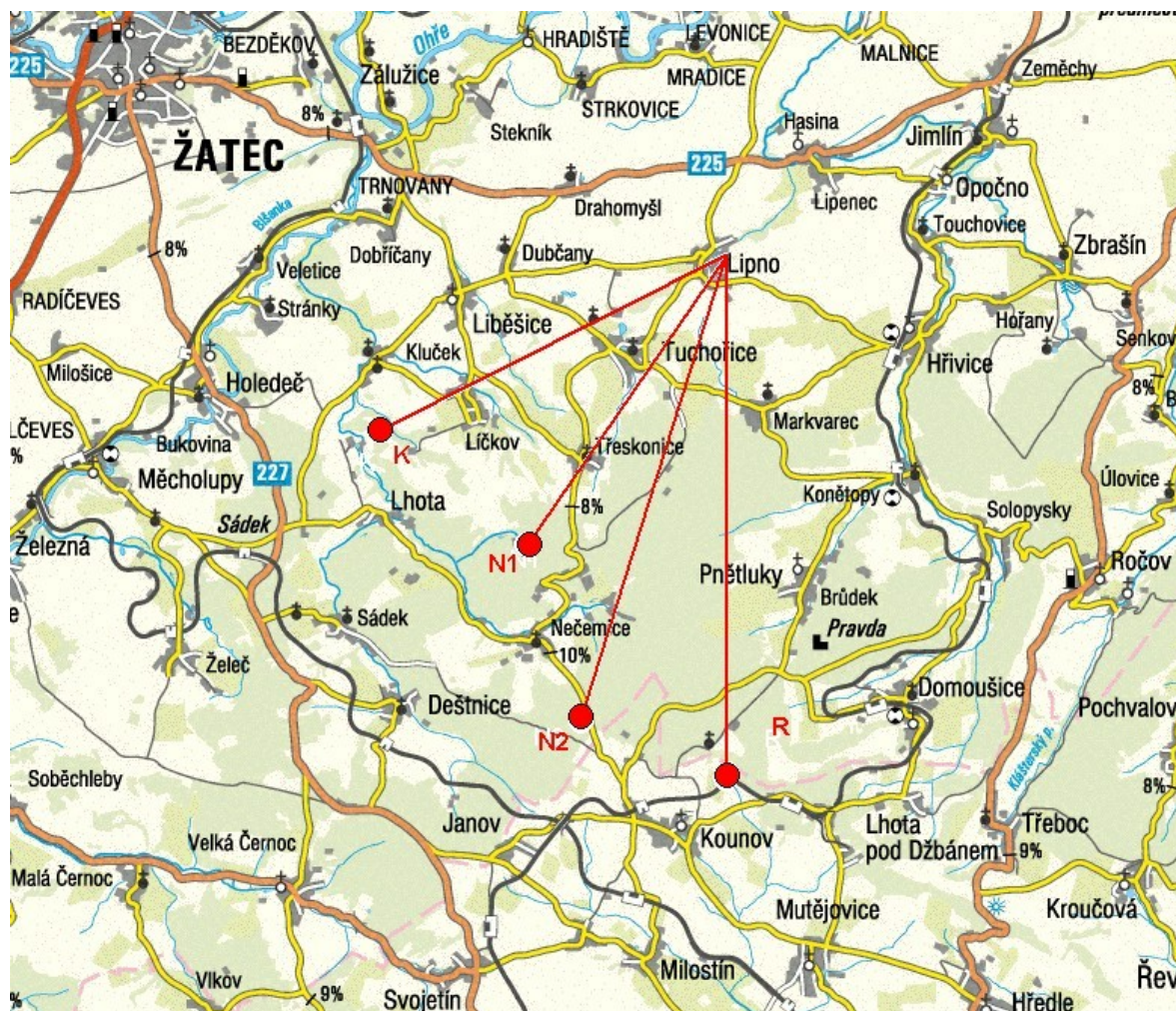
Ilustrace 46: Nákres kounovských kamenných řad z roku 1982

Ilustrace 47: Něžemické kamenné řady

Ilustrace 48: Zničené kamenné řady na Klučku

Ilustrace 49: Mapa kamenných řad a jejich střet - R (Kounov), N1, N2 (Nečemyce), K (Kluček)

Ilustrace 50: Kadovský viklan

Ilustrace 51: Kadovský viklan, detail kamenných mís

Ilustrace 52: Husova kazatelna v Petrovicích

Ilustrace 53: Husova kazatelna v Petrovicích

Ilustrace 54: Vrškámen v Petrovicích

Ilustrace 55: Vrškámen v Petrovicích

Ilustrace 56: Viklan na Plešivci

Ilustrace 57: Viklan na Plešivci - detail dvojího základu

Ilustrace 58: Kotelní kámen v Jablonci

Ilustrace 59: Kotelní kámen, pohled z boku

Ilustrace 60: Kotelní kámen, detail kovové destičky

Ilustrace 61: Kotelní kámen, detail kamenné mísy a vytesaných děr připravených pro rozlomení kamene

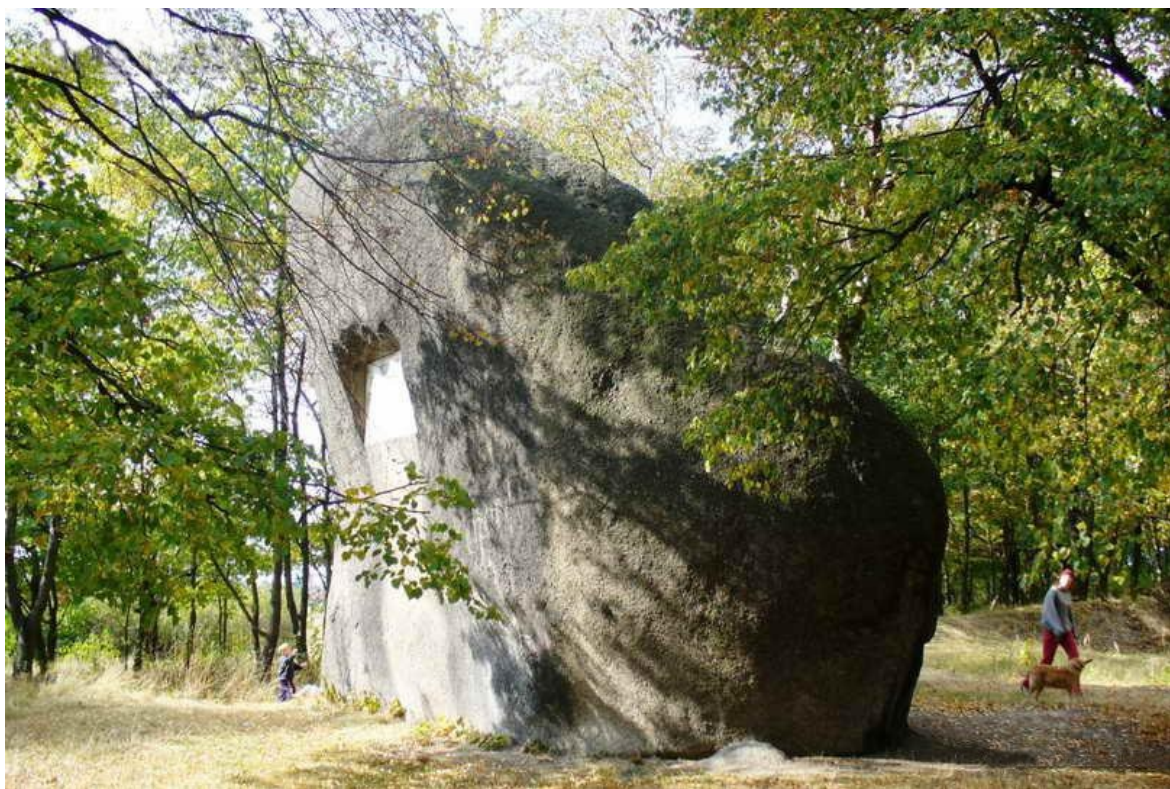
Ilustrace 62: Kamenná Baba v Žihli

Ilustrace 63: Kamenný Dědek v Žihli

Ilustrace 64: Kamenný slouha na Klepci

Ilustrace 65: Kamenný slouha na Klepci

Ilustrace 66: Kamenná mísa na Smrkovci

Ilustrace 67: Holašovický pseudokromlech

Ilustrace 68: Kamenný kruh v Praze Tróji

Ilustrace 69: Pseudokromlech v Klentnici

*Ilustrace 70: Detail klentnického kromlechu,
středový kámen se skleněnou čočkou*

Ilustrace 71: Pseudokromlech u Lemberku

Ilustrace 72: Kamenná řada na Vyšehradě

Ilustrace 73: Kamenná brána, autor Zdenek Hůla

Ilustrace 74: Detail kamenné brány

Ilustrace 75: Mapa České republiky a vyznačené lokality megalitických staveb